

Turistička atraktivnost nematerijalne kulturne baštine Slavonije

Matijašević, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:076237>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-09**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»
Kultura i turizam

Mia Matijašević
Turistička atraktivnost nematerijalne kulturne baštine Slavonije
DIPLOMSKI RAD

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»
Kultura i turizam

Turistička atraktivnost nematerijalne kulturne baštine Slavonije

Diplomski rad

JMBAG: 0303083417, izvanredna studentica

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Nematerijalna kulturna baština

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest; Etnologija i antropologija

Znanstvena grana: Hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest, Etnologija,
Antropologija

Mentor: red prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Mia Matijašević, kandidatkinja za magistricu Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli 26. rujna 2024.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Mia Matijašević, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj diplomski rad pod nazivom „Turistička atraktivnost nematerijalne kulturne baštine Slavonije“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli 26. rujna 2024.

Potpis

Sadržaj

UVOD	1
1. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA	3
1.1. Pojmovno određenje nematerijalne kulturne baštine	3
1.2. UNESCO	4
1.3. Zaštita i očuvanje nematerijalne baštine	5
1.4. Nematerijalna kulturna baština Hrvatske	7
2. TURISTIČKA ATRAKTIVNOST	9
2.1. Pojam turističke atraktivnosti	10
2.2. Nematerijalna kulturna baština kao resurs	12
2.3. Potencijal nematerijalne baštine kao atrakcije	14
3. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA SLAVONIJE	18
3.1. Šokačko kolo	18
3.2. Narodna nošnja	20
3.3. Zlatovez	24
3.4. Uzgoj lipicanca	26
3.5. Bećarac	28
3.6. Manifestacije	31
3.6.1. Đakovački vezovi	31
3.6.2. Vinkovačke jeseni	32
3.6.3. Novogradiško glazbeno ljeto	35
3.6.4. Godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje iz Gorjana	36
3.7. Gastronomija	37
4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O TURISTIČKOJ ATRAKTIVNOSTI NEMATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE SLAVONIJE	40
4.1. Opis istraživanja	40
4.2. Rezultati istraživanja	40
5. PRIJEDLOZI UNAPRIJEĐENJA	54
ZAKLJUČAK	56
POPIS LITERATURE	57
POPIS PRILOGA	61
SAŽETAK	62
SUMMARY	63

UVOD

Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja koje, unatoč svojoj maloj površini, mogu ponosno istaknuti izuzetno bogatu materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. Hrvatska se može pohvaliti s čak 27 dobara koja su pod zaštitom UNESCO-a, od čega je 10 materijalnih i 17 nematerijalnih kulturnih dobara.

Nematerijalna baština u Slavoniji predstavlja jedno od najznačajnijih kulturnih bogatstava u toj regiji. Slavonija je poznata po plodnoj zemlji, bogatoj povijesti, gostoprimstvu te čuva brojne tradicije i običaje, koji se prenosi s generacije na generaciju. Njezina atraktivnost proizlazi iz autentičnosti te raznolikosti, ali i njezinog značaja koji pridonosi očuvanju identiteta. U vremenu globalizacije, gdje se svakodnevno lokalne tradicije suočavaju s mnogim izazovima opstanka, slavonska nematerijalna baština pruža poseban uvid u način života i kulturno nasljeđe koji je kroz stoljeća oblikovalo ovu regiju.

U ovome diplomskome radu analizira se nematerijalna kulturna baština Slavonije i njezina atraktivnost. Svrha istraživanja je vidjeti koje elemente baštine posjetitelji smatraju najatraktivnijima te na koji način pridonose turističkoj ponudi regije. Cilj istraživanja je na temelju raspoloživih resursa uvidjeti koliko je nematerijalna kulturna baština atraktivna u ostalim dijelovima Hrvatske.

Hipoteza rada glasi: „Postoji značajan nedostatak informiranosti među posjetiteljima o nematerijalnoj kulturnoj baštini Slavonije, koji negativno utječe na njezinu atraktivnost kao turističke destinacije.“

Rad se sastoji od pet poglavlja, a u nastavku se nalazi opis navedenih. Na početku rada predstaviti će se ukratko tema istraživanja, njezinu svrhu te cilj. Prvo poglavlje govori o nematerijalnoj kulturnoj baštini, o njezinom pojmovnom određenju, UNESCO-u, zaštiti nematerijalne baštine te nematerijalnoj baštini u Hrvatskoj. Drugo će se poglavlje baviti turističkom atraktivnošću, odnosno samim pojmom turističke atraktivnosti, nematerijalnom baštinom kao resursom te potencijalom nematerijalne baštine kao atrakcije. Treće će poglavlje biti baza za glavnu temu koja će biti objašnjena u sljedećem poglavlju te empirijsko istraživanje u četvrtom poglavlju. To poglavlje govori o regiji Slavoniji i njezinoj resursnoj osnovi, odnosno nematerijalnoj kulturnoj baštini Slavonije. Četvrto

poglavlje se bavi empirijskim istraživanjem na zadanu temu te će se prikazati rezultati istraživanja. U petom poglavlju dat će se kratak uvid o prijedlozima za budućnost, odnosno neiskorištenim potencijalima koji mogu poboljšati atraktivnost baštine. Slijedi zaključak koji će sumirati već navedeno, popis literature i sažetak. U radu su korištene metode sinteze i analize, induktivna i deduktivna metoda, metoda kompilacije te deskriptivna metoda.

1. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

U ovome poglavlju govorit će se o pojmovnom određenju nematerijalne kulturne baštine, o njezinoj zaštiti i očuvanju, UNESCO- u te nematerijalnoj baštini Hrvatske.

1.1. Pojmovno određenje nematerijalne kulturne baštine

Riječ baština počela se razvijati nakon Francuske revolucije, kada baština predstavlja nositelja vrijednosti te pridonosi stvaranju nacionalnog identiteta. Prije Francuske revolucije ona je označavala nasljedno dobro koje se prenosilo s koljena na koljeno, s roditelja na djecu. Međutim, pojam *kulturne baštine* posljednjih je desetljeća značajno promijenio sadržaj, dijelom zahvaljujući instrumentima koje je razvio UNESCO. Kulturna baština ne uključuje samo građevine, spomenike i zbirke, nego uključuje tradicije ili žive izraze naslijeđene od naših predaka i prenesene na naše potomke, primjerice, usmena predaja, izvedbene umjetnosti, društvene prakse, rituali, svečana događanja te znanja.

Kulturna baština može se podijeliti na materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. Prema Ministarstvu kulture i medija, Kulturna baština „zajedničko je bogatstvo čovječanstva u svojoj raznolikosti i posebnosti, a njezina zaštita jedan je od važnih čimbenika za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta“.¹ Također, kulturnu baštinu čine nepokretna i pokretna kulturna dobra od povijesnoga, umjetničkoga, paleontološkoga te znanstvenog i antropološkog značaja.

Prema UNESCO- u nematerijalna kulturna baština „ne predstavlja samo naslijeđene tradicije iz prošlosti već i suvremene ruralne i urbane prakse u kojima sudjeluju različite kulturne skupine“.² Nematerijalna kulturna baština se pojavljuje kao koncept 70-ih godina dvadesetog stoljeća, dok se naziv krenuo koristiti na predstavljanju UNESCO- ve konferencije 1982. u Meksiku. Termin nematerijalna kulturna baština dolazi od termina *intangible cultural heritage* (engl.), što u prijevodu jest neopipljiva kulturna baština. Ona je karakteristika očuvanja kulturnog identiteta.

¹Ministarstvo kulture i medija: *Kulturna baština*, dostupno na: [https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme\)](https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme)) (7. ožujka 2024.)

² UNESCO: *What is Intangible Cultural Heritage?*, dostupno na, <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003> (7. ožujka 2024.)

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara definira nematerijalnu kulturnu baštinu kao kulturno dobro koje može biti „raznih oblika i pojava duhovnog stvaralaštva, što se prenosi predajom ili na drugi način, a osobito:

- jezik, dijalekti, govori i toponimika te usmena književnost svih vrsta,
- folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote,
- tradicijska umijeća i obrti“.³

Nematerijalna kulturna baština jednako je značajna kao i materijalna kulturna baština te je bitno njezino očuvanje. U Parizu je 2001. organiziran okrugli stol u UNESCO-vom sjedištu, gdje se utvrdila definicija nematerijalne kulturne baštine. Također, uz definiranje, utvrđeni su instrumenti koji osiguravaju njezino očuvanje. Nove odrednice nematerijalne kulturne baštine stavljaju čovjeka u središte, to jest ljude jer je ona dio svake zajednice. Razvoj i očuvanje nematerijalne baštine ovisi o pojedincima koje je afirmiraju i promoviraju.⁴

Nematerijalna kulturna baština se prenosi s koljena na koljeno, odnosno s generacije na generaciju. Ona kreira kulturni identitet. Npr. uspavanke, razni događaji poput sprovoda, vjenčanja, poklada ili nekog tradicijskog umijeća, plesa i sl. čine identitet nekog naroda ili mjesta. To je ostavština od strane predaka, novim i budućim generacijama koji moraju njegovati baštinu kako se ne bi izgubio identitet.⁵

Ovaj oblik baštine igra ključnu ulogu u očuvanju identiteta zajednica, održavanju kulturnog raznolikosti i promoviranju dijaloga među ljudima različitih kultura.

1.2. UNESCO

UNESCO je organizacija koja je specijalizirana u sustavu Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu. Pridonosi miru i sigurnosti promicanjem međunarodne suradnje u obrazovanju, znanosti, kulturi, komunikaciji i informiranju. Programi UNESCO-a pridonose postizanju ciljeva održivog razvoja. God. 1945. utemeljen je UNESCO. Sjedište je u Parizu te broji 194 države članice. UNESCO svoje inicijative vrši putem 5 glavnih programa, a to su:

³ Narodne novine (1999.): *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/271022.html> (8. ožujka 2024.)

⁴ UNESCO: *Intangible cultural heritage. Meetings*, dostupno na: https://ich.unesco.org/en/events?categ=2005-2000&country=&keyword=&field_office=&domain=&safe_meas=&text, (8. ožujka 2024.)

⁵ Kostel, D. (2015.): *Nematerijalna baština kao obilježje kulturnog identiteta i kontrastivna analiza običaja u Hrvatskoj i Nizozemskoj*, Zagreb, Odsjek za germanistiku - Katedra za nederlandistiku.

- ✓ obrazovanje,
- ✓ prirodne i društvene znanosti,
- ✓ sociologija,
- ✓ kultura i
- ✓ komunikacija s informatikom.

UNESCO se u početku bavio materijalnom kulturno baštinom, no nakon nekog vremena počeo se baviti nematerijalnom kulturnom baštinom. Kao što je već gore rečeno, termin nematerijalne baštine se 1982. pojavio u Meksiku na konferenciji. U početku je UNESCO pokušao zaštititi nematerijalnu kulturnu baštinu pravno s pomoću autorskih prava ili patenta. Opća skupina od strane UNESCO-a usvojila je 17. listopada 2003. *Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine* koja djeluje i danas. Prema UNESCO-u glavna svrha konvencije je:

- ✓ „zaštititi nematerijalnu kulturnu baštinu,
- ✓ osigurati poštivanje nematerijalne kulturne baštine zajednica, skupina i pojedinaca kojih se to tiče,
- ✓ na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini podignuti svijest o važnosti nematerijalne kulturne baštine, kao i o osiguravanju uzajamnog uvažavanja te baštine,
- ✓ osigurati međunarodnu suradnju i pomoć“.⁶

Glavni cilj konvencije je briga o živoj kulturnoj baštini. Važnost nematerijalne kulturne baštine nije njezina kulturna manifestacija, nego bogatstvo znanja te vještina koja se prenosi s generacije na generaciju.

1.3. Zaštita i očuvanje nematerijalne baštine

Zaštita i očuvanje nematerijalne kulturne baštine su od važnog značaja kako bi se sačuvala kulturna raznolikost, identiteti zajednica i tradicije koje se prenose s generacije na generaciju, odnosno s koljena na koljeno.

Evo nekoliko ključnih aspekata i pristupa u vezi sa zaštitom i očuvanjem nematerijalne kulturne baštine: Unos na UNESCO-ovu listu nematerijalne kulturne baštine, edukacija i podizanje svijesti, suradnja s dionicima, pravna zaštita, upotreba tehnologije i slično. UNESCO održava Listu nematerijalne kulturne

⁶ Narodne novine (2005.): *Zakon o potvrđivanju konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/full/2005_06_5_47.html (8. ožujka 2024.)

baštine te mnoge države ili zajednice mogu predstaviti svoje kulturno nasljeđe kako bi ga zaštitile, ali i promovirale na globalnoj razini. Ključnu ulogu u očuvanje nematerijalne kulturne baštine igra i edukacija i sudjelovanje lokalne zajednice, osobito mladih ljudi, jer podizanje svijesti o tradiciji lokalnoj zajednici može pridonijeti dugoročnom očuvanju nematerijalne kulturne baštine. Također, lokalna zajednica ima znanje i vještine koje se mogu prenositi usmenom predajom te time čuvaju tradiciju. Mnoge države mogu usvojiti zakone i politike koje štite nematerijalnu kulturnu baštinu. Uspostavljanje institucija i tijela koja se bave ovom vrstom baštine može olakšati proces zaštite. Tehnologija, poput digitalizacije i arhiviranja, može pružiti sredstva za dokumentaciju i dijeljenje nematerijalne kulturne baštine na globalnoj razini.

Povećava se interes stručnjaka za zaštitu nematerijalne baštine, što rezultira osnivanjem povjerenstva u Hrvatskoj. Njegova uloga obuhvaća izradu kriterija te predlaganje i odabir iznimnih pojava nematerijalne kulturne baštine. Godine 2002., u suradnji s Hrvatskim povjerenstvom za UNESCO, formirano je prvo specijalizirano Povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu. Povjerenstvo se sastoji od članova koji su etnolozi, suradnici iz znanstvenih institucija, muzeja, fakulteta te stručnjaka za hrvatsku tradicijsku kulturnu baštinu. Njihova zadaća obuhvaća predlaganje mjera očuvanja, zaštite te promicanja nematerijalne kulturne baštine. Pored toga, Povjerenstvo je odgovorno za odabir i razmatranje prijedloga za upis nematerijalnih kulturnih dobara u Registar zaštićenih kulturnih dobara Hrvatske te poticanje i praćenje provedbe mjera zaštite. Također, Povjerenstvo ima ulogu u odabiru nematerijalnih dobara za upis na UNESCO-ve liste.⁷ God. 2004., nakon osnivanja Povjerenstva za nematerijalnu kulturnu baštinu, osnovao se Odsjek za nematerijalna kulturna dobra koji je u upravi za zaštitu kulturne baštine. Sam Odsjek ima ključnu ulogu u zaštiti nematerijalne baštine putem obavljanja različitih zadaća. Te zadaće uključuju izradu prioriteta i programa zaštite nematerijalnog dobra, razvoj smjernica te zaštitu nematerijalne baštine i pripremu prijedloga za upis nematerijalnih dobara u Registar kulturnih dobara. Kada se nematerijalno dobro upiše u Registar, tada se odredi niz mjera u svrhu zaštite nematerijalnog dobra, poput osiguranja dostupnosti dobra javnosti, poticanje njegovanja dobra, promicanje funkcije i značaja dobra, promicanja,

⁷ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske: *Povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu*, dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3641> (12. ožujka 2024.)

zaštite i prenošenja tradicije, ali i sudjelovanje zajednice u izvođenju i prenošenju dobara, educiranje stručnjaka i sl. To su neke od mjera kako bi se zaštitilo nematerijalno kulturno dobro koje se nakon ulaska u Registar provode.⁸

1.4. Nematerijalna kulturna baština Hrvatske

Hrvatska ima raznoliku materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. Hrvatska se ističe kao jedna od rijetkih zemalja koje se mogu ponositi bogatom materijalnom i nematerijalnom kulturnom baštinom na relativno malom području. Do danas je Hrvatska uspješno nominirala 21 kulturno dobro za upis na UNESCO-ove popise, što uključuje 16 pojedinačnih i 5 višenacionalnih nominacija. Uključivanje nematerijalne baštine na UNESCO-ove popise temelji se na jasno definiranim obrascima i kriterijima, uključujući stručnu evaluaciju i pripremu u postupku nominacije. Na UNESCO-vom Popisu nematerijalne kulturne baštine, mogu se pronaći sljedeća kulturna dobra, a to su:

- „Čipkarstvo u Hrvatskoj,
- Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja,
- Festa svetog Vlaha, zaštitnika Dubrovnika,
- Godišnji proljetni ophodi Kraljica ili Ljelja iz Gorjana,
- Procesija Za križen na otoku Hvaru,
- Umijeće izrade drvenih tradicijskih igračaka s područja Hrvatskog zagorja,
- Godišnji pokladni ophodi zvončara s područja Kastavštine,
- Medičarski obrt na području Sjeverne Hrvatske,
- Sinjska alka,
- Bećarac,
- Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore,
- Klapsko pjevanje,
- Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelu zaleđa,
- Međimurska popevka,
- Umijeće suhozidne gradnje,
- Umijeće sokolarenja,
- Tripundanske svečanosti i kolo sv. Tripuna,

⁸ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske: *Mjere zaštite*, dostupno na: <http://www.minkulture.hr/default.aspx?id=3644> (12. ožujka 2024.)

- Tradicije bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj,
- Tradicije uzgoja lipicanaca,
- Glazbeni izričaj ojkanje,
- Ekomuzej Batana,
- Tocati ili pljočkanje“⁹

Zastupljenost Hrvatske na međunarodnim listama nematerijalne baštine jasno ukazuje na bogatstvo njezine kulturne baštine. Iz navedenog vidljivo je kako ima različita nematerijalna kulturna dobra poput pjevanja, umijeća izrade, plesa, jela tj. gastronomije te tradicionalnih obrta. Od navedenih gore na popisu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva kojoj je potrebna hitna zaštita se nalazi glazbeni izričaj ojkanje, dok se u Registru dobrih praksi očuvanja nematerijalne kulturne baštine svijeta nalaze Ekomuzej Batana i Tocati.

⁹ Etnografski muzej Zagreb; *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-ovim listama*, dostupno na: <https://emz.hr/izlozbe/hrvatska-nematerijalna-kulturna-bastina-na-unesco-ovim-listama-6/> (12. ožujka 2024.)

2. TURISTIČKA ATRAKTIVNOST

Turistička atraktivnost je pojam koji se odnosi na sposobnost određenog mjesta, objekta, događaja ili regije da privuče i zadrži turiste. Ova atraktivnost ovisi o nizu faktora, uključujući prirodne ljepote, kulturne resurse, povijesnu važnost, dostupnost i razvijenost turističke infrastrukture, kao i specifične aktivnosti ili doživljaje koje destinacija može ponuditi.

Turistička atraktivnost ima važnu ulogu u privlačenju i zadržavanju posjetitelja, a atraktivnosti određene destinacije – prirodni, kulturni, društveni i komercijalni resursi – proizlaze iz njezine sposobnosti da kombinira te resurse u jedinstvenu ponudu koja odgovara potrebama i željama različitih segmenata turista.

Prirodni resursi su osnovni elementi koji privlače turiste zainteresirane za krajolike, klimatske uvjete i prirodne fenomene. Primjerice, Nacionalni park Krka je poznat po svojim spektakularnim slapovima, od kojih je Skradinski buk najpoznatiji. Nacionalni park Krka privlači posjetitelje ne samo zbog svoje prirodne ljepote, već i zbog mogućnosti za aktivnosti poput planinarenja, plivanja, fotografiranja i istraživanja brojnih staza i povijesnih lokaliteta unutar parka.¹⁰

Kulturni resursi čine drugi ključni element turističke atraktivnosti. Kultura destinacije uključuje lokalne običaje, festivale, arhitekturu i povijesnu baštinu. Primjer je grad Dubrovnik, poznat po svojim dobro očuvanim srednjovjekovnim zidinama, renesansnim palačama i baroknim crkvama, koji privlači turiste zainteresirane za hrvatsku kulturu i povijest. Takve destinacije često kombiniraju autentičnost s modernim turističkim sadržajima, čime se povećava njihova privlačnost.¹¹ Društveni resursi podrazumijevaju angažman lokalne zajednice u turističkom sektoru, uključujući gostoljubivost, autentične proizvode i usluge. U brojnim destinacijama, lokalni obrti i zanati postaju turističke atrakcije sami po sebi, pružajući posjetiteljima jedinstveno iskustvo i uvid u lokalnu kulturu. Primjerice, tradicionalni suveniri iz Hrvatske, kao što su licitarska srca iz Zagorja ili ručno izrađene čipke iz Paga, često su traženi među turistima. Ovi proizvodi odražavaju bogatu kulturnu baštinu i vještine lokalnih obrtnika, što turistima

¹⁰ Nacionalni park Krka, *Službena stranica Nacionalnog parka Krka*, dostupno na: <https://www.npkrka.hr/hr/> (26. kolovoza 2024.)

¹¹ Perić, I. (2023.): *Kulturna baština i turizam: Dubrovnik kao svjetska destinacija*, Zagreb: Institut za turizam, str. 327. – 329. , dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/451429> (26. kolovoza 2024.)

omogućuje da ponesu sa sobom dio autentičnog hrvatskog nasljeđa.¹² Komercijalni resursi kao što su infrastruktura, smještaj i restorani, dopunjuju prirodne i kulturne resurse, omogućujući turistima udobnost i praktičnost tijekom njihova boravka.¹³ Primjer za to je turistički kompleks Plitvička jezera u Hrvatskoj, gdje se uz jedinstvene prirodne ljepote nacionalnog parka nudi širok spektar smještajnih opcija, restorana s lokalnom gastronomijom i dodatnih sadržaja za posjetitelje. Pored toga, u blizini se nalazi i adrenalinski parkovi i sportsko-rekreativne zone, koje kombiniraju prirodno okruženje s komercijalnim sadržajima, čineći destinaciju privlačnom za obitelji i avanturiste.

Nematerijalna kulturna baština igra ključnu ulogu u oblikovanju turističke atraktivnosti destinacije, pružajući posjetiteljima dublje razumijevanje i doživljaj lokalne kulture. Kroz očuvanje i promociju elemenata kao što su tradicionalni običaji, zanati, gastronomija, festivali i usmena predaja, destinacije ne samo da obogaćuju turističku ponudu već i osiguravaju očuvanje kulturnog identiteta i nasljeđa za buduće generacije. Nematerijalna baština, kao dinamičan i živi aspekt kulture, omogućuje turistima da se povežu s autentičnim iskustvima i lokalnim zajednicama na osobniji način, čime se stvara jedinstven doživljaj koji često nadmašuje materijalne atrakcije.

2.1. Pojam turističke atraktivnosti

Turistička atraktivnost destinacije ključan je faktor za privlačenje posjetitelja, a temelji se na kombinaciji prirodnih, kulturnih, društvenih i komercijalnih resursa koji pridonose prepoznatljivosti destinacije. Ključni elementi turističke atraktivnosti uključuju tržišnu prepoznatljivost, geografski položaj, klimu, kulturu, zabavu, suprastrukturu i specifična događanja, dok dodatni čimbenici poput autentičnosti, lokalnih obrta, gastronomije i religije pridonose jedinstvenom identitetu regije.¹⁴ U suvremenom turizmu destinacija se promatra kao dinamičan prostor koji se prilagođava tržištu, pri čemu se planiranje sve više fokusira na mikro perspektivu, dok pluralizacija unutar prostora postaje prioritet.

¹² Croatia.hr: *Ruke stvaraju čuda: najljepši hrvatski darovi i suveniri*, <https://croatia.hr/hr-hr/kultura-i-bastina/ruke-stvaraju-cuda-najljepsi-hrvatski-darovi-i-suveniri> (26. kolovoza 2024.)

¹³ Alfieri, D., (1994.): *Potreba novih orijentacija u dugoročnom razvoju našeg turizma*; Institut za turizam, Zagreb, str. 173.

¹⁴ Goeldner, C. R., i Brent Ritchie, J. R. (2011.): *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*, Hoboken: John Wiley & Sons, str. 400. - 402.

Ključni faktori koji određuju turistički potencijal prostora uključuju lokaciju destinacije, dostupnost smještaja, posebne karakteristike i atrakcije. Turistički resursi poput pejzažnih, hidrografskih, geomorfoloških i kulturnih elemenata, čine osnovu atraktivnosti destinacije¹⁵, dok njihova kategorizacija u prirodne, kulturne, rekreacijske i zabavne atrakcije pridonosi stvaranju raznovrsne ponude. Atraktivnost destinacije, iz perspektive posjetitelja, ovisi o geografskom položaju, prometnoj dostupnosti, promociji i razini razvoja atrakcija. Pored infrastrukture, važnu ulogu imaju vremenske karakteristike, lokaliteti s povijesnim značajem i faktori koji oblikuju doživljaj posjetitelja.¹⁶ Na osnovi načela da svaka turistička atrakcija predstavlja resurs. Prema Kušenu¹⁷ resursi se mogu podijeliti na temeljne, izravne i neizravne turističke resurse. U tom kontekstu, različiti tipovi turista preferiraju različite vrste atrakcija – dok individualni masovni turisti izbjegavaju popularna mjesta, organizirani masovni turisti oslanjaju se na fiksne itinerare i standarde (tzv. okolišni balon). Diverzifikacija turističke ponude obuhvaća kreiranje proizvoda u skladu sa specifičnostima destinacije, pri čemu prirodne atrakcije čine dio prirodnog okruženja, dok su društvene atrakcije često umjetne. Pored toga, globalna prepoznatljivost destinacija osigurava im mjesto na međunarodnoj turističkoj sceni, što dodatno naglašava važnost održivog razvoja. Primjerice, održivi turizam integrira prirodne, kulturne, rekreativne i povijesne resurse, kao što je slučaj s podvodnom arheologijom koja kombinira više aspekata turizma. Atrakcije poput Disney tematskih parkova i nacionalnih parkova u SAD – u privlače milijune posjetitelja, dok egzotične destinacije bilježe rast interesa zahvaljujući pažljivom planiranju i očuvanju resursa. Promocija destinacija kroz događaje, kulturnu baštinu i brendiranje ima ključnu ulogu u privlačenju turista. Međutim, izazovi u vezi s prometnom infrastrukturom, kao i problem izoliranosti lokacija, mogu negativno utjecati na zadovoljstvo posjetitelja. S druge strane, visoka potražnja za specifičnim atrakcijama, poput Kilimandžara, može prevagnuti nad ovim izazovima. Održivo planiranje destinacija i inovativna interpretacija kulturnih dobara dodatno pridonose dugoročnoj konkurentnosti. Rast

¹⁵ Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D., Kesar, O., i Vrtiprah, V. (2011.): *Turizam: ekonomske osnove i organizacijski sustav*, Zagreb, Školska knjiga, str. 10.

¹⁶ ResearchGate (2006.): *A New Perspective on the Experience Economy, Meaningful Experiences*, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/237420015_A_New_Perspective_on_the_Experience_Economy_Meaningful_Experiences (26. kolovoza 2024.)

¹⁷ Kušen, E., (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 17.

interesa za oblike turizma poput „crnog turizma“ i posjeta mjestima patnje i stradanja (npr. bitka kod Galipolja) ukazuje na širu tendenciju prema historizaciji socijalne i kulturne memorije. Različiti selektivni oblici turizma, poput kulturnog, prirodnog i turizma doživljaja, postaju sve važniji u planiranju destinacija i njihovom povezivanju kroz regionalne inicijative. Destinacije koje pravilno koriste svoje resurse mogu se uspješno prilagoditi novim turističkim motivima, poput zdravlja, znatiželje, sporta i kulture¹⁸, čime se osigurava kontinuitet i razvoj turističke ponude. Na kraju, optimalni razvojni model turizma treba biti usmjeren ka inovativnim rješenjima koja povezuju resurse s novim potrebama tržišta, istovremeno osiguravajući održivost i konkurentnost destinacije.

Zaključno, turistička atraktivnost destinacije ključan je element za uspjeh na sve konkurentnijem tržištu. Temeljena na uravnoteženoj kombinaciji prirodnih, kulturnih, društvenih i komercijalnih resursa, ona oblikuje identitet i prepoznatljivost destinacije. Raznolikost turističke ponude, uključujući autentičnost, lokalne obrte i specifična događanja, pridonosi stvaranju jedinstvenog doživljaja za posjetitelje. U suvremenom kontekstu, uspješno upravljanje destinacijama zahtijeva fleksibilno planiranje koje prepoznaje važnost mikro perspektive i integraciju održivih praksi. Sposobnost destinacija da odgovore na promjenjive turističke motive i potrebe tržišta, uz očuvanje autentičnosti i resursa, ključna je za njihovu dugoročnu konkurentnost i održivost.

2.2. Nematerijalna kulturna baština kao resurs

Nematerijalna kulturna baština obuhvaća širok spektar tradicija, običaja, znanja, vjerovanja i praksi koje zajednice njeguju kroz generacije. Ovaj koncept uključuje jezik, usmene tradicije, izvođačke umjetnosti, društvene prakse, rituale, festivale te znanja i vještine vezane uz prirodu i svemir. U suvremenom društvu, gdje su mnoge kulturne prakse izložene opasnosti od nestajanja zbog globalizacije i modernizacije, očuvanje nematerijalne baštine postaje ključni prioritet. Ova vrsta baštine, prema UNESCO-ovoj Konvenciji za zaštitu nematerijalne kulturne baštine iz 2003., predstavlja „živu baštinu“ koja se stalno obnavlja i prilagođava te ima neprocjenjivu vrijednost za identitet zajednica.¹⁹

¹⁸ Gržinić, J., (2019.): *Uvod u turizam - povijest, razvoj, perspektive*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, str. 80. - 90.

¹⁹ [ich.unesco.org: Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage](https://ich.unesco.org/en/convention), dostupno na: <https://ich.unesco.org/en/convention> (26. kolovoza 2024.)

U kontekstu turizma, nematerijalna kulturna baština sve se više prepoznaje kao važan resurs koji ne samo da obogaćuje turističku ponudu, već i pridonosi očuvanju lokalnih tradicija, stvarajući platformu za interakciju između posjetitelja i lokalne zajednice. Upravo kroz tu interakciju, turistima se pruža prilika da iskuse autentična kulturna nasljeđa, dok lokalne zajednice dobivaju mogućnost gospodarskog razvoja i jačanja kulturnog identiteta. Kao resurs u turizmu obuhvaća više dimenzija koje su ključne za njezinu valorizaciju i održivo upravljanje. Prvo, ona pridonosi autentičnosti destinacije, pružajući turistima priliku da dožive lokalnu kulturu iz prve ruke. Sudjelovanje u tradicionalnim festivalima, svadbenim ceremonijama, vjerskim obredima ili učenju tradicionalnih zanata omogućava dublje razumijevanje društvene strukture i vrijednosti zajednice. Primjerice, tradicionalni festivali poput Sinjske alke u Hrvatskoj ili karnevala u Rio de Janeiru u Brazilu postali su globalno poznati događaji koji privlače brojne posjetitelje i promoviraju kulturni identitet tih regija.²⁰ Valorizacija nematerijalne kulturne baštine u turizmu također pridonosi očuvanju lokalnih znanja i vještina. Tradicionalni obrti poput tkanja, lončarstva ili izrade rukotvorina, koji su možda bili na rubu nestajanja, mogu ponovno zaživjeti kroz poticanje turističke potražnje. Primjerice, očuvanje izrade paške čipke ili stećaka u Bosni i Hercegovini postalo je ključno ne samo za očuvanje kulturne baštine, već i za razvoj kulturnog turizma u tim regijama. Turisti traže autentična iskustva, a lokalni zanati, gastronomske tradicije i umjetnički izrazi postaju osnovni elementi diferencijacije destinacija na sve konkurentnijem turističkom tržištu. Unatoč velikim potencijalima, postoje značajni izazovi u upravljanju nematerijalnom kulturnom baštinom u turizmu. Komodifikacija kulturnih praksi, prilagodba tradicija komercijalnim potrebama i gubitak autentičnosti česte su posljedice kada se kulturna baština koristi isključivo kao turistički proizvod. Primjerice, kulturni obredi ili rituali mogu izgubiti svoje prvotno značenje kada se izvode samo za turiste, umjesto u kontekstu koji je prirodan za lokalnu zajednicu. Time se stvara površna i komercijalizirana verzija kulture koja više ne nosi autentičnu vrijednost, već postaje sredstvo za stvaranje profita. S druge strane, pravilno upravljanje nematerijalnom kulturnom baštinom u turizmu može pružiti obostranu korist.

²⁰ Đukić- Dojčinović, V., (2016.): *Održivo upravljanje nematerijalnom kulturnom baštinom u turizmu*, Ekonomska misao i praksa, str. 451. - 468.

Održivi modeli turizma koji uključuju lokalnu zajednicu u proces donošenja odluka, očuvanje kulturnih praksi i promociju autentičnih iskustava pokazali su se uspješnima. Uspješni primjeri uključuju destinacije koje su razvile posebne turističke rute posvećene kulturnim tradicijama ili festivale koji su autentično sačuvali svoj izvorni oblik unatoč priljevu turista. Integracija nematerijalne kulturne baštine u turističke proizvode mora se temeljiti na načelima participativnog upravljanja, gdje se lokalne zajednice aktivno uključuju u očuvanje i valorizaciju svoje baštine. Nematerijalna kulturna baština predstavlja značajan resurs koji može značajno pridonijeti razvoju održivog turizma, povećanju kulturne prepoznatljivosti destinacija i očuvanju lokalnih tradicija. Kroz pažljivo planiranje i usmjeravanje turističkog razvoja, nematerijalna baština može postati pokretač kulturnog i gospodarskog napretka, osiguravajući istovremeno očuvanje autentičnosti i identiteta lokalnih zajednica. Pristup valorizaciji ove vrste baštine mora biti usmjeren na balans između gospodarskog razvoja i zaštite kulturnih vrijednosti, kako bi se spriječilo smanjenje autentičnosti i unificiranje kulturnih izraza pod pritiskom turističke potražnje.²¹

Destinacije koje uspješno integriraju nematerijalnu kulturnu baštinu u svoju turističku ponudu ne samo da jačaju svoju konkurentnost na globalnom tržištu, već i omogućuju turistima jedinstvena i autentična iskustva. Takav pristup vodi prema dugoročno održivom razvoju turizma, koji počiva na očuvanju kulturnih resursa i aktivnom uključivanju lokalnih zajednica u kreiranje i upravljanje turističkim proizvodima.

2.3. Potencijal nematerijalne baštine kao atrakcije

Nematerijalna kulturna baština, koja obuhvaća živu tradiciju, običaje, jezike i znanja prenesena s generacije na generaciju, predstavlja važan segment kulturnog identiteta i kulturnog turizma. Za razliku od materijalne baštine, koja uključuje fizičke artefakte poput spomenika i zgrada, nematerijalna baština ne može se fizički dodirnuti, ali je jednako važna za razumijevanje kulturnog nasljeđa i identiteta zajednica. Ova vrsta baštine uključuje elemente kao što su plesovi, glazba, rituali, jezici i zanati, koji čine kulturnu sliku naroda i regije. Kao turistička

²¹ Kušen, E., (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 26.

atrakcija, nematerijalna baština nudi jedinstvene i autentične doživljaje koji mogu privući turiste i pridonijeti razvoju lokalnih zajednica.

Nematerijalna kulturna baština često predstavlja neiskorišteni potencijal za razvoj turističkih atrakcija zbog svoje sposobnosti da ponudi jedinstvena i osobna iskustva koja ne mogu biti replicirana u materijalnom obliku. Primjerice, tradicionalni plesovi i glazba mogu pružiti turistima uvid u bogatu kulturnu tradiciju i stvoriti interaktivne doživljaje. Flamenco u Španjolskoj ili balinežanski ples u Indoneziji nude turistima priliku da se urone u kulturu kroz izvedbe koje odražavaju kulturne vrijednosti i povijest tih zemalja. Rituali i festivali, kao što su festival boja (Holi) u Indiji ili Dan mrtvih u Meksiku, predstavljaju priliku za turističko sudjelovanje u kulturnim običajima koji su od velike važnosti za lokalne zajednice. Ovi događaji ne samo da pružaju jedinstvene vizualne i emotivne doživljaje, već i omogućuju turistima dublje razumijevanje i poštovanje kulturnih normi i vjerovanja. Jezici i usmene predaje, koji uključuju priče, legende i narodne pjesme, također su važan dio nematerijalne baštine.

Očuvanje i promocija jezika mogu privući lingviste i kulturne entuzijaste koji žele doživjeti jezične i kulturne aspekte koje nude specifične zajednice. Korištenje jezika u turističkim interakcijama može pridonijeti očuvanju i revitalizaciji jezika koji bi inače mogli biti zaboravljeni. U Hrvatskoj, narodni i kulturni jezik Hrvata u Istri, posebice istarska čakavica, dobar je primjer važnosti jezika i usmene predaje u kontekstu nematerijalne baštine. Istra je poznata po svojoj bogatoj jezičnoj i kulturnoj baštini, uključujući specifične dijalekte, priče, legende i narodne pjesme koje su u velikoj mjeri usmene tradicije. Kao primjer ističu se istarske narodne pjesme i priče - tradicionalne istarske pjesme, poput onih koje izvode „Klapa Istra“, te lokalne legende i bajke koje predstavljaju značajan dio kulturne baštine regije. Ove pjesme i priče često se izvode na čakavici, dijalektu koji je specifičan za Istru i okolna područja. Kroz organizirane manifestacije poput „Festivala narodne glazbe i pjesme u Istri“²² ili „Festivala legendi, mitova i narodnih priča“²³, posjetitelji imaju priliku čuti i sudjelovati u očuvanju ove baštine. Ovi događaji i manifestacije ne samo da omogućuju turistima da dožive autentične kulturne aspekte Istre, već također pomažu u očuvanju i revitalizaciji istarskog dijalekta.

²² Istra.hr: *Festival Sete Sois Sete Luas*, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/kalendar/26013> (26. kolovoza 2024.)

²³ Legendfest.hr: *Festival legendi, mitova i narodnih priča*, dostupno na: <https://legendfest.hr/> (26. kolovoza 2024.)

Korištenje istarskog dijalekta u turističkim interakcijama, uključujući i vođene ture i radionice, pridonosi očuvanju jezika koji bi inače mogli biti zaboravljeni, čime se promovira i očuvanje jezične raznolikosti unutar Hrvatske. Tradicionalni zanati, kao što su japanska keramika ili marokanski tepisi, nude turistima priliku da se upoznaju s tehnikama koje su se prenosile kroz generacije. Ove radionice i demonstracije ne samo da pomažu očuvanju tradicionalnih vještina, već i omogućuju turistima da sudjeluju u procesu stvaranja, čime se povećava njihovo angažiranje i povezanost s lokalnom kulturom. Gastronomija, koja uključuje tradicionalne kulinarske postupke i recepte, čini važan dio nematerijalne baštine. Kulturne kuhinje i specijaliteti, poput talijanske pizze ili japanskog sushija, mogu privući turiste koji žele doživjeti autentične gastronomske doživljaje. Ova vrsta baštine pridonosi ne samo kulinarskom turizmu, već i potiče održivost i razvoj lokalnih prehrambenih industrija. Potencijal nematerijalne baštine kao turističke atrakcije leži u njezinoj sposobnosti da stvori duboku emocionalnu povezanost između turista i lokalne kulture. Ova povezanost može dovesti do većeg poštovanja i razumijevanja kulturnih vrijednosti, a istovremeno potiče održivi turizam i pridonosi ekonomskom razvoju zajednica. Kroz promociju i valorizaciju nematerijalne baštine, destinacije mogu razviti jedinstvene atrakcije koje ne samo da privlače turiste, već također pridonose očuvanju i revitalizaciji kulturnog identiteta.²⁴

Nematerijalna kulturna baština predstavlja dragocjen resurs za turističke destinacije koje teže stvaranju autentičnih i interaktivnih iskustava za posjetitelje. Kroz pravilnu valorizaciju i promociju nematerijalne baštine, destinacije mogu razviti jedinstvene atrakcije koje omogućavaju turistima da urone u lokalnu kulturu i steknu dublje razumijevanje kulturnih vrijednosti. Ova vrsta baštine omogućuje održiv razvoj turizma jer stvara priliku za očuvanje i revitalizaciju kulturnog identiteta zajednica. Važno je da se osiguraju odgovarajuće strategije očuvanja i promocije, uz aktivno uključivanje lokalnih zajednica, kako bi se nematerijalna kulturna baština mogla i dalje koristiti kao izvor inspiracije i ponosa te pridonositi održivom turizmu i kulturnom obogaćivanju.

Optimalni razvojni model turizma treba uključivati inovativne pristupe koji povezuju resurse nematerijalne baštine s novim potrebama tržišta, osiguravajući time

²⁴ Harrison, R. (2010.): *The Politics of Heritage*. Routledge, str. 154. -156., dostupno na: https://www.academia.edu/776646/The_politics_of_heritage (26. kolovoza 2024.).

dugoročnu konkurentnost i održivost destinacija. Uspješni primjeri uključuju destinacije koje su razvile posebne turističke rute posvećene kulturnim tradicijama ili festivale koji su autentično sačuvali svoj izvorni oblik unatoč priljevu turista. Integracija nematerijalne kulturne baštine u turističke proizvode mora se temeljiti na načelima participativnog upravljanja, gdje lokalne zajednice aktivno sudjeluju u očuvanju i valorizaciji svoje baštine.

3. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA SLAVONIJE

U ovome poglavlju diplomskog rada analizirana je nematerijalna kulturna baština Slavonije. Od nematerijalne kulturne baštine može se istaknuti gastronomija, tradicijski plesovi, tradicijski zanati te manifestacije.

3.1. Šokačko kolo

Kao što je gore već naveden, šokačko kolo je među najprepoznatljivijim simbolima Slavonije, Baranje i Srijema, a često se izvodi na pozornicama tijekom folklornih programa. No, u takvim krajevima svaka svečanost i slavlje obično završava s veselim kolom.

Šokačko kolo predstavlja tradicionalni ples karakterističan za regije Slavonije, Baranje i Srijema u Hrvatskoj koji se izvodi uz pjesmu i instrumentalnu pratnju. Vještina izvođenja šokačkog kola i danas se prenosi usmenom predajom ili podukom u lokalnim kulturno-umjetničkim društvima. Šokačko kolo se u prošlosti izvodilo uz upotrebu tradicionalnih instrumenata poput gajdi ili tambura samica, a poznato je i pod nazivima taraban, drmeš ili jednostavno kolo. Ponegdje se izjednačava s bećarcem, a bećarac je glazbeni žanr koji na satiričan i humorističan način kroz svoje stihove prati aktualna društvena događanja. Mali, ritmički koraci, poznati kao i drmeš u zapadnom dijelu Slavonije (slični plesu u kajkavskim krajevima), izmjenjuju se s vokalnim dijelovima. Ples obuhvaća jednostavan, šetajući korak uz blago njihanje cijelog tijela prema središtu kola, usklađen s ritmom pjesme koju pjevaju plesači i/ili svirači. Pjesma često ima oblik deseteračkog dvostiha, poznatog i kao bećarac. „U prvome, bržem koraku kola, muškarci prebiru nogama, zabacujući ih, *šarajući*, pri čemu dolazi do izražaja njihova kreativnost i mogućnost improvizacije, a pritom ih prate i plesači pokraj njih koji u tim trenucima mogu izigravajući korak ulaziti prema središtu kola i vraćati se unatrag šireći kolo.“²⁵ Ovisno o lokalnim varijacijama, plesači na širem području Slavonije plešu tako da drže ruku druge osobe, križajući ruke sprijeda. Ovisno o spolu i redosljedu plesača, kolo može biti miješano, dok se negdje nižu najprije muškarci pa žene u istom kolu. Primjerice, u Baranji, Srijemu ili na području Đakovštine, šokačko kolo se izvodi tako da muškarci jedan drugoga drže za ruke, a žene stavljaju ruke na ramena muškarcima. Na području Đakovštine,

²⁵ Jurković Petras, J. (2019.): *Revija Đakovačkih vezova 2019.*, Grad Đakovo, Đakovo, str. 8. - 10.

žene mogu iza muškaraca stajati, tako što bi im na ramenima ruke bile ispružene. Na području Baranje, žene mogu u istoj liniji stajati s muškarcima, tako što bi muškarci spajali svoje ruke ženama iza leđa ili bi ruke zaticali za pojas ženama. Na području Srijema, žene savijaju svoje ruke muškarcima na ramena do kojih stoje u kolu.²⁶

U 20. stoljeću razvijala se praksa izvođenja šokačkog kola uz pratnju tamburaškog sastava. Do sredine 20. stoljeća, šokačko kolo je predstavljalo važan društveni događaj u životu zajednice. Tijekom seoskih svečanosti neizostavni dio događanja bilo je plesanje šokačkog kola. Primjerice, tijekom svadbenih svečanosti, šokačko kolo se izvodi nekoliko puta. To se obično događa u trenucima kada svadbena povorka dolazi po mladenku, nakon što bi mladenci izašli nakon vjenčanja te tijekom večeri, odnosno svadbene večere, nekoliko puta. U kolu mogu sudjelovati svi ljudi, bez obzira na spol ili dobnu skupinu. Plesači koji žele zapjevati deseterački dvostih tijekom izvedbi šokačkog kola ne moraju slijediti melodijske teme kola. Mogu slobodno zapjevati u bilo kojem trenutku. No u većini slučajeva, pjeva se ovisno o prigodi te su tekstovi prilagođeni tome. Primjerice, ako je prigoda nekakva svadbena svečanost, tada se većinom pjevaju stihovi o mladencima, kumovima, roditeljima, svekrvi i slično.²⁷

Termin šokačko kolo prihvaćen je tijekom 20. stoljeća. Taj termin se koristi i dan danas, kao i termin drmeš. Pokretači tradicije plesa šokačkoga kola su Hrvati Šokci, to jest autohtono stanovništvo Slavonije, Srijema i Baranje.

Ova kulturna manifestacija, koja uključuje plesne korake i glazbu, ima snažan simbolički značaj te je od prosinca 2018. službeno priznata kao zaštićeno nematerijalno kulturno dobro Republike Hrvatske. Nositelji prava, koji su inicirali postupak registracije, imat će odgovornost organizirati različite edukacije i radionice s ciljem očuvanja autentičnosti pojma i same prakse šokačkog kola.²⁸ Ova područja su stekla dodatnu te važnu potvrdu o vrijednosti njihove tradicije, ali i poticaj za očuvanje kulturnog dobra te promicanje njegovog prenošenja na

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

²⁸ Požeška kronika: „Šokačko kolo“ dobilo status nematerijalnog kulturnog dobra RH, dostupno na: <https://pozeska-kronika.hr/kultura/item/12130-%E2%80%99Esokacko-kolo%E2%80%9C-dobilo-status-nematerijalnog-kulturnog-dobra-rh.html> (12. ožujka 2024.)

mlađe generacije. Šokačko kolo, uz bećarac, smatra se identitetom te neotuđivom tradicijom Slavonije, Baranje i Srijema. Kulturno- umjetnička društva su aktivan faktor današnjice za oblikovanje te očuvanje kola kao kulturne baštine.

Slika 1. Izvođenje šokačkog kola

Izvor: <https://sakud-djakovstine.hr/sakud-dakovstine-postao-nositelj-kola-kao-nematerijalnog-kulturnog-dobra/> (12. ožujka 2024.)

Na slici je vidljivo izvođenje šokačkog kola na manifestaciji. Vidljiva je varijanta plesa u kojem folklorasi drže ruku druge osobe, križajući ruke sprijeda. Također, vidljiva je i narodna nošnja koju nose dok plešu kolo. U nastavku govorit će se više o narodnim nošnjama koje su specifične za ovo područje.

3.2. Narodna nošnja

Narodna nošnja predstavlja tradicionalni odjevni stil koji je bio karakterističan za negrađansko stanovništvo u predindustrijskom razdoblju. Ova vrsta odjeće obuhvaća sve elemente od rublja do gornje odjeće, nošene kako u svakodnevnim aktivnostima tako i u svečanim prilikama. Također uključuje pokrivala za glavu,

obuću, nakit i druge ukrase za lice i tijelo, poput bojenja ili tetoviranja, te dodatke kao što su torbe, pojasi, ukrasno oružje i slično. Nastala je od sirovina koje su se nalazile u prirodnim sredinama zajednica, kao i materijala koji su proizvedeni u kućnoj radinosti. U ono vrijeme narodna nošnja je naglašavala društveni i obiteljski položaj čovjeka, kao i njegovu dobnu skupinu te pripadnost.²⁹

Narodna nošnja je tradicionalna slavonska odjeća. Izrada slavonske nošnje nije samo obično šivanje i tkanje, to je čuvanje tradicije i prenošenje lokalnih identiteta kroz svaki detalj. Kroz ovu umjetnost izrade odjeće, nositelji nošnje s ponosom pokazuju svoje korijene i ljubav prema svojoj zajednici. Svaki šav, svaka tkanina i svaki ukras nosi sa sobom priču generacija koje su prije njih nosile istu nošnju. Kroz vještinu izrade i detaljnu pažnju posvećenu svakom dijelu nošnje, stvara se veza s prošlošću i očuva se duh Slavonije za buduće generacije.

Muška nošnja uključuje hlače, košulju i prsluk. Hlače mogu biti široke ili uske, a prsluk (lajbek) obično ima bogate ukrase. Muškarci također mogu nositi tradicionalnu kapu ili šešir. Kod odjeće Slavonije prevladavalo je bijelo platno, posebice kod muških gaća koje su bile šire i s dužim nogavicama, ukrašene bijelom šupljikavom vezom. Sličan ukras bio je prisutan i na rubu košulje. Za vrijeme hladnijih dana i zimi, muškarci su nosili kratki vuneni kaput modre boje, koji je obogaćen crveno-bijelim obrubom, kao i na čarapama. Karakteristična obuća koju su nosili Slavonci su opanci.³⁰

²⁹ Kovačević, A. (2005.): Narodna nošnja, *Hrvatska enciklopedija*, sv. 7., Leksikografski Zavod Miroslav Krleža, Zagreb, str. 588. - 590.

³⁰ Ibid.

Slika 2. Muška narodna nošnja Slavonije

Izvor: <https://tehnika.lzmk.hr/narodna-nosnja/> (12. ožujka 2024.)

Ženska nošnja obično uključuje dugu, šarenu suknju, često s cvjetnim ili geometrijskim uzorcima. Gornji dio može biti bluza ili košulja ukrašena vezom, a preko toga se često nosi prsluk ili pregača. Glava se često pokriva maramom ili šarenim rupcem, a na posebne prigode može se nositi i tradicionalna slavonska kapa. Ženska nošnja, osobito u okolici Slavonskog Broda, imala je raskošniji izgled. Suknja je često bila ukrašena tkanim ukrasom u crvenoj ili crnoj boji (rubina) na stražnjem dijelu, dok su bluze imale široke rukave s kakčanom čipkom. Pregača (zaprega) također je bila bitan dio, često tkana kariranim uzorkom od tanke vune sa srebrnom žicom. Glava se pokrivala crvenom kariranim maramom. Marama se slagala na poseban način kako bi se istaknuo obrub od vunениh kuglica.³¹

³¹ Kovačević, A. (2005.): Narodna nošnja, *Hrvatska enciklopedija*, sv. 7., Leksikografski Zavod Miroslav Krleža, Zagreb, str. 588.- 590.

Slika 3. Ženska narodna nošnja

Izvor: <https://www.slavonskikobas-kudmq.com/nosnje-2/nosnje/> (12. ožujka 2024.)

Važno je napomenuti da se nošnja danas uglavnom koristi za posebne prigode, poput narodnih svečanosti, svetkovina ili kulturnih događaja, dok se u svakodnevnom životu moderniji odjevni predmeti koriste u većoj mjeri. Ipak, nošnja je i dalje važan simbol identiteta i tradicije Slavonije. Ovaj tradicijski odjevni stil nije samo sredstvo za pokrivanje tijela, već je nosio duboko simboličko značenje i odražavao identitet, pripadnost određenoj zajednici, kulturne običaje i društveni status nositelja. Kroz različite uzorke, materijale i načine izrade, narodna nošnja je bila i ostaje važan dio kulturne baštine i povijesti različitih regija i naroda.

3.3. Zlatovez

Zlatovez je tehnika veza koja se izvodi zlatnim koncem, a postoji u dvije varijante: klasičnom zlatu i bijelom zlatu. Najčešće se koristi tehnika veza zlatom preko papira jer ona najbolje ističe ljepotu zlatnog veza. U 19. stoljeću pojavio se vez zlatom, zlatni vez je tada u određenim seoskim obiteljima označavao prestiž. Takvim vezom izrađivali najsvečanije djevojačke rubine i momačka poprsja.

Prije nego što je zlatovez postao rasprostranjen na selu, bio je prisutan u crkvama, na dvorovima te među bogataškim obiteljima. Zlatovez se koristio za ukrašavanje posebnih predmeta poput zastava, grbova, natpisa te odjeće sudaca i vojnika. Na ženskim kapicama, zlatovez je bio znak statusa, simbol plemstva i pripadnosti vladajućoj klasi. Već u 13. stoljeću zabilježeni su zapisi o zlatovezu na području Dubrovnika. U svijetu se posebice ističe dresdenska škola zlatoveza, iz koje su potekle mnoge vrsne zlatovezilje europskih prijestolnica. Zlatovez je u Slavoniji postao izuzetno cijenjen u vrijeme biskupa J. J. Strossmayera i njegovog tajnika, istaknutog svećenika i etnografa Milka Cepelića. Cepelić je bio impresioniran prirodnom nadarenošću seoskih žena koje su izrađivale zlatovez te je njihove radove želio predstaviti široj javnosti, posebice strancima. Oni su bili oduševljeni narodnim nošnjama ukrašenim zlatnim vezom, u kojima su žene izgledale „kao kraljice”. Početkom 20. stoljeća termin zlatovez počeo se koristiti za vrstu veza sa zlatnim koncem.³² Nakon nekog vremena navedeni termin počeo se koristiti i u stručnoj literaturi. Zlatovez u Slavoniji ima bogatu povijest i duboko je ukorijenjen u tradiciji tog područja. U Slavoniji, zlatovez je bio posebice cijenjen u 19. i početkom 20. stoljeća, kada su se uvezene europske tehnike veza stopile s lokalnim stilom i motivima. Slavonski zlatovez je poznat po svojoj finoći i bogatstvu detalja te se često koristio za izradu svećanih odjevnih predmeta, poput ženskih narodnih nošnji. Ovi su se predmeti često koristili za posebne prilike, poput vjenčanja i crkvenih svečanosti te su predstavljali statusni simbol.

Na području Slavonije poznate su dvije vrste tehnika izrade zlatoveza. Prva tehnika se izrađivala „naskroz“ ili „narastavce“, dok se druga tehnika razvila preko podloge koja se naziva „zlatovez preko podloge“. U zlatovezu „naskroz“ ili „narastavce“ upotrebljavaju se raznovrsne plosne tehnike veza po pismu. Nakon nekog vremena razvila se tehnika koja se naziva „zlatovez preko podloge“. U toj tehnici se zlatnim koncem vezuje preko kartona ili tvrdog papira. Postupak

³² Zlatovez.com: *Zlatovez*, dostupno na: <http://www.zlatovez.com/> (24. kolovoza 2024.)

započinje prenošenjem motiva na podlogu, zatim se određeni dijelovi motiva izrezuju iz kartona i apliciraju na platno, nakon čega se prekrivaju zlatnim nitima. Za vezenje preko papira koristi se drveni okvir, poznat kao đerđef ili đerđe, kojim se platno zategne kako bi se olakšao rad. Zlatovez u Slavoniji nije bio samo tehnička vještina, već i važan dio kulturnog identiteta. Vezene nošnje bile su simbol prestiža i bogatstva, a žene koje su ih nosile bile su poštovane u zajednici. Osim toga, zlatovez je često bio obiteljsko nasljeđe koje se prenosilo s koljena na koljeno. Danas je to vrlo vrijedna kulturna baština. Danas se zlatovez u Slavoniji ponovno oživljava kroz razne kulturne manifestacije, izložbe i radionice.³³ Ovaj tradicionalni vez postaje sve popularniji među mlađim generacijama koje žele sačuvati svoje nasljeđe. Zlatovez se također koristi u suvremenom dizajnu, gdje se tradicionalni motivi i tehnike integriraju u moderne odjevne predmete i dekorativne predmete.

Slika 4. Zlatovez

Izvor: <https://zupanjac.net/vec-kao-djecak-zaljubio-se-u-folklor-a-danas-s-velikom-strascu-izraduje-zlatovez-upoznajte-antuna-leinvebera/> (24. kolovoza 2024.)

³³ Juzbašić, J. (2018.): *Slavonski zlatovez*, Županja, Zavičajni muzej „Stjepan Grubner“ Županja, str. 13. - 40.

3.4. Uzgoj lipicanca

Lipicanci su uzgojeni u ergeli Lipica po kojoj su dobili i ime. Karlo II. je 1580. osnovao ergelu zbog uzgoja voznih i jahaćih konja radi potreba bečkog dvora. Samim osnutkom počela se oblikovati lipicanska pasmina. Lipicanska pasmina je jedna od najstarijih pasmina konja u Europi. Na hrvatskom području, lipicanci su najviše zastupljeni u Slavoniji, Srijemu i Baranji. Danas postoje dva oblika uzgoja lipicanaca, a to su tradicijski uzgoj te u državnim ergelama. Uzgoj lipicanaca počinje se razvijati od 19. stoljeća, a izrazito od 20-ih godina 20. stoljeća, kada su se u Slavoniji formirale prve konjogojske seljačke udruge. U hrvatskoj povijesti značajnu ulogu imao je uzgoj lipicanaca, osobito u kulturi veleposjedničkog, plemićkog i vojnog sloja, ali i u narodnom životu. Već oko 1700. na području Hrvatske uzgojeni su prvi lipicanci u ergeli grofa Andrije Jankovića koja se nalazi u Terezovcu kod Virovitice. Na toj je ergeli oko 1800. nastala linija tulipan. Njihov uzgoj danas se provodi u državnim ergelama Lipik i Đakovo, koje se ubrajaju među najstarije ergele u Europi. Ergela Đakovo spominje se prvi puta 1506. u pisanim izvorima. Uzgoj lipicanaca u Hrvatskoj je specifičan jer su postali dijelom tradicijske kulture te narodnog uzgoja, osobito u istočnoj Đakovštini, županjskom, vinkovačkom i brodskom kraju. Ova područja, koja pripadaju povijesnim granicama Đakovačke biskupije i nekadašnje Vojne granice, poznata su po uzgoju lipicanaca zbog njihovih poželjnih svojstava. Lipicanci su kroz posljednja dva stoljeća značajno utjecali na hrvatsko konjogojstvo, a posebice su povezani s lokalnim stanovništvom, Šokcima, koji su ih koristili u poljoprivredi i čuvanju granica. Konji su također igrali važnu ulogu u tradicijskoj kulturi, običajima i folkloru.³⁴

³⁴ Ministarstvo kulture i medija: *Tradicije uzgoja lipicanaca*, dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/tradicije-uzgoja-lipicanaca/23194>, (24. kolovoza 2024.)

Slika 5. Ergela lipicanaca u Đakovu

Izvor: Fotografirala autorica rada

Slika 6. Lipicanci

Izvor: Fotografirala autorica rada

3.5. Bećarac

Bećarac je vokalno- instrumentalni napjev koji je popularan na području Slavonije. Bećarac je vesela i vedra pjesnička forma, bogata alegorijama i metaforama. Naziv dolazi od turske riječi „bekar“, koja u hrvatskom jeziku označava mladog neženju, momka sklonog zabavi, jelu, piću i ženama. Pjeva se najčešće na svadbama i veselim okupljanjima. Bećarac je deseteračka glazbena vrsta u kojoj se na poznati melodijski obrazac pjevaju deseterački dvostihovi, često ljubavni i erotski, s naglaskom na hvaljenje vlastitih vrлина i ismijavanje suparnika. Bećarac je neodvojiv dio života i običaja Slavonije.³⁵ U bećarcu se ističu osobnost i ljepota, uz izražavanje prkosa i natpjevavanje između dvojice ili više pjevača. Drugi stih često služi kao šaljiva suprotnost prvom. Nekada se bećarac izvodio uz pratnju tambure, gajde i samice. Jedinstvenost bećarca potvrđuje činjenica da je u studenom 2011. zaštićen od strane UNESCO-a te upisan na listu kulturne nematerijalne baštine.

Slika 7. Pjevači bećarca

Izvor: <https://www.svjelorijeci.ba/pleternica-becarac-ce-dobiti-trg-i-muzej/> (24. kolovoza 2024.)

³⁵ Ministarstvo kulture i medija: *Bećarac-vokalno – instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema*, dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/eu-kultura/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/becarac-vokalno-instrumentalni-napjev-s-podrucja-slavonije-baranje-i-srijema/7156>, (24. kolovoza 2024.)

Bećarac je najrazvijeniji u pleterničkom kraju, gdje je utkan u tradiciju Šokaca. Pleternica je bila ključna u širenju bećarca unutar Austro-Ugarske Monarhije, a nakon Drugog svjetskog rata bećarac je stigao čak i do Amerike. Grad Pleternicu danas karakterizira jedinstveni Trg bećarca (slika 8.), koji je posvećen slavljenju nematerijalne kulturne baštine bećarca, koju štiti i čuva UNESCO.³⁶ Plohe Trga bećarca obojene su različitim bojama i simbolički imitiraju slavonska polja. Trg se pruža od obale rijeke Orljave na istoku, do zapada, gdje se plohe postupno uzdižu i tako tvore prostor svojevrsnog amfiteatra koji motri Trg i Orljavu. Ispod tog uzdignutog dijela Trga bećarca nastaje Muzej bećarca i info centar „Svijet graševine“, gdje će se bećarac, stopljen s vinom, proučavati i slaviti.”³⁷

Slika 8. Trg bećarca

Izvor: <http://tz.pleternica.hr/lokacije/trg-becarca/> (25. kolovoza 2024.)

³⁶ Turistička zajednica Požeško-slavonske županije: *Bećarac*, dostupno na: <https://visitslavonia.hr/zanimljivosti/becarac/>, (24. kolovoza 2024.)

³⁷ Turistička zajednica grada Pleternice: *Trg bećarca*, dostupno na: <http://tz.pleternica.hr/lokacije/trg-becarca/> (24. kolovoza 2024.)

Muzej bećarca nalazi se Trgu bećarca. Bećarac se može vidjeti i poslušati u muzeju. Muzej je strukturiran u nekoliko koncepta i izložbenih cjelina, a to su Uvod u svijet bećarca, Bećarac kroz život, Bećarska rapsodija, Mala kuća Graševine te Bećarski kalendar. U prostoriji Bećarac kroz život može se isprobati bećarski vrtuljak. Također, u tome dijelu mogu se poslušati bećarci bez cenzure, koji se nazivaju masni bećarci. U muzeju, u dijelu nazvanom „Bećarska rapsodija“, možete otkriti nove i zanimljive činjenice o bećarcu. U odjelu „Bećarski kalendar“ upoznat ćete važna događanja u Slavoniji, Baranji i Srijemu. Na kraju muzeja posjetitelji mogu uživati i u interaktivnim sadržajima poput Bećarske radionice i Bećarske kinoteke. Također, jedna od zanimljivih radionica je Bećarska radionica u kojoj se može zapjevati bećarac u karaoke stilu, svirati tamburaške instrumente ili se okušati u pletenju. Muzej također ima kinoteku, gdje se održavaju znanstveni skupovi, predavanja, okrugli stolovi te prikazuju dokumentarni filmovi. Ovaj muzej čuva kulturnu baštinu Slavonije, Baranje i Srijema, a moderno uređen fundus razveseljava mnogobrojne generacije. ³⁸

Slika 9. Muzej bećarca

Izvor: <https://visitslavonia.hr/posjeti/muzeji-knjiznice-i-kazalista/muzej-becarca/> (25. kolovoza 2024.)

³⁸ Putne priče: *Muzej bećarca*, dostupno na: <https://putneprice.com/2023/10/29/posjetili-smo-muzej-becarca-u-pleternici/>. (25. kolovoza 2024.)

3.6. Manifestacije

Manifestacije u Slavoniji slave tradicionalnu kulturu, običaje, glazbu, ples, gastronomiju i zanate Slavonije, okupljajući lokalno stanovništvo i posjetitelje iz svih krajeva Hrvatske i inozemstva. U nastavku predstaviti će se četiri najpoznatije manifestacije, a to su: *Đakovački vezovi*, *Vinkovačke jeseni*, *Novogradiško glazbeno ljeto* te *Godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje iz Gorjana*.

3.6.1. Đakovački vezovi

Đakovački vezovi su jedna od najpoznatijih i najvažnijih kulturno-folklornih manifestacija u Hrvatskoj, koja se održava svake godine u gradu Đakovu, u srcu Slavonije. Ova manifestacija slavi bogatu tradiciju i kulturnu baštinu Slavonije, s posebnim naglaskom na očuvanje narodnih običaja, pjesama, plesova i nošnji. Prvi Đakovački vezovi održani su 1967. i od tada su postali nezaobilazan dio kulturnog kalendara Hrvatske. Glavni dio manifestacije uključuje svečani mimohod folklornih skupina iz cijele Hrvatske, kao i iz inozemstva, koje prikazuju tradicionalne narodne nošnje, pjesme i plesove. Vezovi su poznati po raznolikosti i bogatstvu narodnih običaja koji se predstavljaju, od slavonskih kola i bećarca, do specifičnih obrta i rukotvorina. Današnji Đakovački vezovi se ne razlikuju puno od nekadašnjih programa. Milan Rajković je kreirao naziv manifestacije, a tada je bio ravnatelj Ekonomske škole. Ova manifestacija je međunarodnog karaktera zato jer okuplja sve izvorne skupine folkloru iz svih krajeva svijeta. Središte ove manifestacije se nalazi trgu ispred katedrale te Ljetne pozornice u Strossmayerovom parku.³⁹ Glavni dio Đakovačkih vezova uključuje svečano otvaranje, povorku sudionika kroz Đakovo te međunarodne i domaće smotre folkloru, kao i izbor za najbolje narodno ruho. Manifestacija sadrži brojne folklorne aktivnosti poput Malih vezova. Tu je zatim i pučko crkveno pjevanje, svečano otvorenje, Đakovština u pjesmi i plesu, gosti u pjesmi i plesu, svečana povorka ulicama Đakova, Međunarodna smotra folkloru, Smotra folkloru Hrvatske, Smotra folkloru Slavonije i Baranje, Bonavita u Trnavi, te program zatvaranja „Slavonijo zemljo plemenita“, uz izbor najbolje nošenog narodnog ruha.⁴⁰ Đakovački vezovi

³⁹ Đakovački vezovi: *O manifestaciji*, dostupno na: <https://djakovacki-vezovi.hr/o-manifestaciji-djakovacki-vezovi/>, (25. kolovoza 2024.)

⁴⁰ Ibid.

ne predstavljaju samo smotru folkloru i reviju nošnji, nego kroz spoj plesa, glazbe, kazališta, filma te različite radionice predstavljaju tradiciju. Manifestacija također tijekom večeri nudi bogat glazbeno- zabavni program u kojemu se izmjenjuju razni vrhunski glazbenici te izvođači. Uz sve navedeno, nudi se još Gastrofest, Konjički program te zabavni lunapark.

Slika 10. Đakovački vezovi

Izvor: <https://djakovacki-vezovi.hr/program-58-dakovackih-vezova-za-subotu-6-7-2024/> (25. kolovoza 2024.)

3.6.2. Vinkovačke jeseni

Vinkovačke jeseni su jedna od najstarijih kulturnih manifestacija u regiji. Ova manifestacija povezuje ljude koji cijene i vole tradicijsku kulturu, običaje i jezike. Kao i manifestacija Đakovački vezovi, Vinkovačke jeseni je manifestacija međunarodnog karaktera te je jedna od najvećih europskih manifestacija tradicijske kulture. Manifestacija se održava svake godine početkom jeseni u rujnu. Manifestacija traje desetak dana. U rujnu 1966. održane su prve Vinkovačke jeseni. Središnji događaj manifestacije bila je simbolična berba jabuka koja se održavala na plantaži tadašnjeg Kombinata „Borinci“. Tada je to bio jedan od najvećih voćnjaka u Europi. Nakon prvih održavanja, vrlo brzo je manifestacija

postala atraktivna. U središtu pozornosti manifestacije su nošnja, običaji i plesovi. Prvih nekoliko godina u manifestaciji je sudjelovalo dvadesetak folklornih društava, od kojih je većina bila s vinkovačkog područja. Broj sudionika se s godinama povećavao te se proširio na područje cijene Hrvatske, ali i dijaspore. Od tada je postao jedan od najvažnijih kulturnih događaja u Hrvatskoj.⁴¹

Grb Vinkovačkih jeseni osmislio je umjetnik Jozo Matanović, koji je ujedno i jedan od osnivača Vinkovačkih jeseni. Na grbu se nalazi „tikvica bijele boje kao simbol folklora, stavljena u crvenu jabuku, onu poznatu borinačku. Jabuku obasjava žuta boja kao simbol sunca koje obasjava i plodove zemlje (oker i crvena boja). Sve zaokružuje crna boja kao zemlja crnica iz koje su izrasli svi plodovi.”⁴²

Slika 11. Grb Vinkovačkih jeseni

Izvor: <https://press032.com/kako-su-nastajale-vinkovacke-jeseni-5-dio-pozapisima-iz-knjige-u-nastajanju-istocnoslavonska-ratna-kronika-davora-runtica/>
(24. kolovoza 2024.)

Vinkovačke jeseni najveći je i najznačajniji brend Vinkovaca. Predstavlja također u ovome dijelu Europe najveću etnološku manifestaciju. Za vrijeme Vinkovačkih jeseni grad od 30 000 stanovnika bilježi 150 000 posjetitelja, što uvelike pridonosi

⁴¹ Lugić, V. i Marojević, T. (2020.): *Topoteka Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu*, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/364462> (24. kolovoza 2024.)

⁴² WeloveVinkovci: *5 zanimljivosti o Vinkovačkim jesenima*, dostupno na: <https://www.welovevinkovci.com/5-zanimljivosti-o-vinkovackim-jesenima/#:~:text=Prve%20Vinkova%C4%8Dke%20jeseni%20odr%C5%BEane%20su,i%20za%C5%A1titni%20znak%20Vinkova%C4%8Dkih%20jeseni> (24. kolovoza 2024.)

promociji grada Vinkovaca, ali i same regije. Ključni aspekt manifestacije je promicanje i očuvanje tradicijske kulture, osobito folklor. Uz promicanje turizma, važnu ulogu ima u razvoju gospodarstva samoga grada zato što osigurava svim lokalnim proizvođačima, umjetnicima te obrtnicima da predstave svoje usluge i proizvode. Osim što manifestacija očuva tradicijsku kulturu i baštinu, utječe i na ekonomski razvoj grada.⁴³ Svake godine tema na otvaranju Vinkovačkih jeseni je drugačija. Za temu su zaduženi scenaristi. Prve godine na otvorenju prvi scenarist je bio Miroslav Slavko Mađer, koji je 1967. za te potrebe napisao pjesmu s nazivom „Pjevat će Slavonija”.⁴⁴ Ovogodišnja tema Vinkovačkih jeseni koja obilježava 59. godinu postojanja manifestacije naziva se „Ruke šokačkih uspomena“. Ovogodišnja tema posvećena je „čuvarima Šokadije, baki i djedu, kao središnjim figurama i odrazom šokaštva, čije nas uspomene i danas vraćaju u neka davna vremena, a pozornica najveće hrvatske tradicijske manifestacije mjesto je na kojemu će baš takav život biti otet zaboravu.”⁴⁵ Atrakcije koje se nude za vrijeme manifestacije su Svečani mimohod, najveće kolo, Folklorne večeri, Smotra izvornoga hrvatskoga folklor, Šokački divani te Dječje Vinkovačke jeseni.⁴⁶

Slika 12. Vinkovačke jeseni

Izvor: <https://ika.hkm.hr/novosti/zavrsile-55-vinkovacke-jeseni/>

⁴³ Vinkovačke jeseni: O *Jesenima*, dostupno na: <https://vinkovackejesenima.hr/o-jesenima/> (24. kolovoza 2024.)

⁴⁴ WeloveVinkovci: 5 *zanimljivosti o Vinkovačkim jesenima*, dostupno na: <https://www.welovevinkovci.com/5-zanimljivosti-o-vinkovackim-jesenima/#:~:text=Prve%20Vinkova%C4%8Dke%20jeseni%20odr%C5%BEane%20su,i%20za%C5%A1titni%20znak%20Vinkova%C4%8Dkih%20jeseni> (24. kolovoza 2024.)

⁴⁵ TheCroats.com: 59. *Vinkovačke jeseni*, dostupno na: <https://thecroats.com/59-vinkovacke-jeseni/> (24. kolovoza 2024.)

⁴⁶ Ibid.

3.6.3. Novogradiško glazbeno ljeto

Manifestacija Novogradiško glazbeno ljeto je atraktivna manifestacija koja se održava svake godine u kolovozu, u Novoj Gradiški, koja se nalazi u zapadnoj Slavoniji. Ova manifestacija je poznata po raznolikom i bogatom glazbenom programu. Glazbeni program objedinjuje razne žanrove poput rocka, popa, jazza, zabavne i narodne glazbe. Manifestacija, zahvaljujući nastupima poznatih glazbenika, privlači velik broj posjetitelja. Uz domaću glazbenu scenu nudi dodatne prateće sadržaje poput izložaba, radionica, sajma s bogatim domaćim proizvodima te bogatu enogastronomsku ponudu. Novogradiško glazbeno ljeto prvi put se održalo 1996. kao običan lokalni kulturni događaj u svrhu revitalizacije društvenog i kulturnog života lokalaca. Međutim, manifestacija je brzo napredovala i postao je sve veći bitniji događaj na regionalnoj razini. Organizatori su nastojali svake godine dovesti kvalitetne i popularne izvođače. Tijekom godina, ova manifestacija ugostila je razne popularne domaće izvođače, poput Parnog valjka, Priljavog kazališta, Bajage, Jelene Rozge, Urbana, TBF-a te mnoge druge. Danas privlači tisuće posjetitelja i jedan je od poznatijih ljetnih događanja u regiji. Manifestacija je postala simbol kulturne vitalnosti grada i regije, s dugogodišnjom tradicijom koja se sve više razvija i raste.⁴⁷

⁴⁷ Croatia.hr: *Novogradiško glazbeno ljeto 2024.*, dostupno na: <https://visitnova-gradiska.croatia.hr/hr-hr/dogadanja/novogradisko-glazbeno-ljeto-2024> (25. kolovoza 2024.)

Slika 13. Primjer programa manifestacije Novogradiško glazbeno ljeto

Izvor: <https://novogradiska.hr/news/novogradisko-glazbeno-ljeto-2023/>

(25. kolovoza 2024.)

3.6.4. Godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje iz Gorjana

Godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje iz Gorjana je manifestacija koja se odvija svake godine u Đakovu. Ova manifestacija se nalazi pod zaštitom UNESCO- a. Proljetni ophod jedan je od najvažnijih kulturnih događanja za čitavu zajednicu, ali i za cijelu regiju. Godišnji ophod ljelja je simbol sela Gorjani. Običaj ljelja u Gorjanima se provodi na blagdan Duhova. „Ljelje su djevojke koje sudjeluju u duhovskom ophodu po selu. Sudionici ophoda u povorci obilaze selo, te ulaze u pojedina dvorišta pjevajući prigodne pjesme. Ovaj običaj karakterizira posebna odjeća koju ljelje nose, koja se nije u ovoj kombinaciji oblačila u drugim prigodama. Kraljevi, jedna od uloga u ophodu, na glavi nose okićene kape te u ruci sablje i to je ono po čemu su ljelje najprepoznatljivije, a također karakterizira ih posebna pjesma. Važnost ovoga običaja kao dijela kulture je ta što se smatra

kako potječe iz pretkršćanskih vremena i kako se generacijama prenosi putem usmene predaje.”⁴⁸

Slika 14. Ljelje iz Gorjana

Izvor: <https://djakovacki-vezovi.hr/proljetni-ophod-ljelja-iz-gorjana/> (25. kolovoza 2024.)

3.7. Gastronomija

Naglasak gastronomije u Slavoniji bazira se na tradiciji i običajima. Danas se ta jela predstavljaju kao gastronomsko nasljeđe. Slavonska gastronomija je raznolika i bogata te je poznata po svojoj obilnoj, ukusnoj i često pikantnoj hrani. Slavonska kuhinja temelji se na jednostavnim, domaćim sastojcima, uz posebnu pažnju posvećenu kvaliteti mesa, domaćim povrtnim kulturama i tradicionalnim metodama pripreme. Slavonija ima nekoliko ključnih jela. Ključno jelo u slavonskoj gastronomiji je slavonski kulen. Kulen se smatra najcjenjenijim te najpoznatijim slavonskim mesnim specijalitetom te je zaštitni znak Slavonije.

⁴⁸ Hrvatska riječ: *Godišnji ophod ljelja – simbol sela Gorjani*, dostupno na: <https://www.hrvatskarijec.rs/vijest/6262/Godisnji-ophod-ljelja-%E2%80%93-simbol-sela-Gorjani/> (25. kolovoza 2024.)

Slavonski kulen je jedan od najpoznatijih suhomesnatih proizvoda iz ove regije. Ova suha kobasica, napravljena od svinjetine i paprike, poznata je po svojem specifičnom okusu i ljutini. Proces zrenja traje nekoliko mjeseci, što kulenu daje bogat i intenzivan okus. Njegova povijest seže unazad nekoliko stoljeća, kada su se prvi put počele koristiti metode očuvanja mesa sušenjem i dimljenjem, što je bilo ključno za preživljavanje u ruralnim područjima bez modernih metoda hlađenja. Kroz povijest, kulen je postao simbol slavonske kulinarske tradicije. Prvi kulen nastao je na području Županjske Posavine, još u 16. stoljeću.⁴⁹

U vrijeme Austro-Ugarske Monarhije, ovaj proizvod bio je prepoznat kao vrhunski specijalitet, a njegova reputacija proširila se i izvan granica Hrvatske. U novije vrijeme, slavonski kulen je dobio i službenu zaštitu kao autohtoni proizvod. Kulen je 2008. zaštićen oznakom zemljopisnog podrijetla na nacionalnoj razini, a kasnije i na razini Europske unije.⁵⁰

Uz kulen ima još nekoliko jela koja su karakteristična za tu regiju, a sto su: čobanac, fiš paprikaš, šunka i slanina, čvarci, poderane gaće, salenjaci i sl.

Uz razna jela, Slavonija je poznata i po vinu. Graševina je jedna od najvažnijih i najrasprostranjenijih vinskih sorti u Hrvatskoj, a Slavonija je regija koja je posebice poznata po proizvodnji visokokvalitetnih vina ove sorte. Ova sorta zauzima posebno mjesto u slavonskoj vinogradarskoj tradiciji i predstavlja najvažniju bijelu sortu u ovom dijelu Hrvatske. Graševina je neodvojivi dio kulturnog identiteta Slavonije. Vino ove sorte često se poslužuje na svim važnim društvenim događajima, od svadbi do narodnih festivala.⁵¹

⁴⁹ Županjac.net: *Gdje i kada je nastao kulin/kulen*, dostupno na: <https://zupanjac.net/gdje-i-kako-je-nastao-kulin-kulen-crtice-iz-povijesti/> (26. kolovoza 2024.)

⁵⁰ Kulenović, M, (2010.): „Slavonski kulen. Tradicija i zaštita“, *Gastronomski časopis*, vol. 3, br. 2, str. 45.- 58.

⁵¹ Graševina Croatica: *O nama*, dostupno na: <https://www.grasevina.hr/>, (26. kolovoza 2024.)

Slika 15. Slavonski kulen

Izvor: <https://zupanjac.net/gdje-i-kako-je-nastao-kulin-kulen-crtice-iz-povijesti/> (26. kolovoza 2024.)

Slavonska gastronomija nije samo hrana. Ona je sastavni dio tradicije te kulture. Obroci su često povezani s obiteljskim okupljanjima, proslavama i godišnjim običajima, što čini hranu važnim aspektom društvenog života u Slavoniji. Kroz svoju bogatu kulinarsku ponudu, Slavonija nudi jedinstveni okus Hrvatske, privlačeći ljubitelje dobre hrane iz cijele zemlje i svijeta.

4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O TURISTIČKOJ ATRAKTIVNOSTI NEMATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE SLAVONIJE

U ovome poglavlju prikazat će se rezultati istraživanja na temu koliko je atraktivna nematerijalna kulturna baština Slavonije.

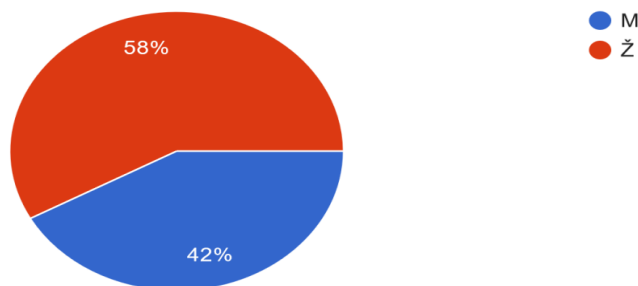
4.1. Opis istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja je vidjeti koliko je nematerijalna kulturna baština Slavonije atraktivna, posjećuje li ljudi Slavoniju zbog nematerijalne kulturne baštine te koji su nedostaci. Svrha istraživanja je ispitati znanje, iskustva i percepciju o nematerijalnoj kulturnoj baštini Slavonije te utvrditi kako ona utječe na turističku atraktivnost regije. Instrument istraživanja bio je strukturirani anonimni anketni upitnik, koji je osmišljen i distribuiran putem besplatne platforme Google obrasca. Ova metoda omogućila je jednostavnu i praktičnu provedbu ankete te je osigurala anonimnost ispitanika. Upitnik se sastoji od 16 pitanja. Prva četiri pitanja sastoje se od osnovnih pitanja poput spola, dobi, razine obrazovanja te mjesto stanovanja ispitanika. Ostala pitanja sastavljena su kako bi se utvrdilo koliko su ispitanici upoznati s nematerijalnom baštinom Slavonije, što ih najviše privlači od navedenih, informiranog istog te jesu li ikada sudjelovali na nekom festivali ili događaju. Istraživanje provedeno je na uzorku od 50 ispitanika.

4.2. Rezultati istraživanja

Pitanje 1. Spol ispitanika

Spol
50 odgovora

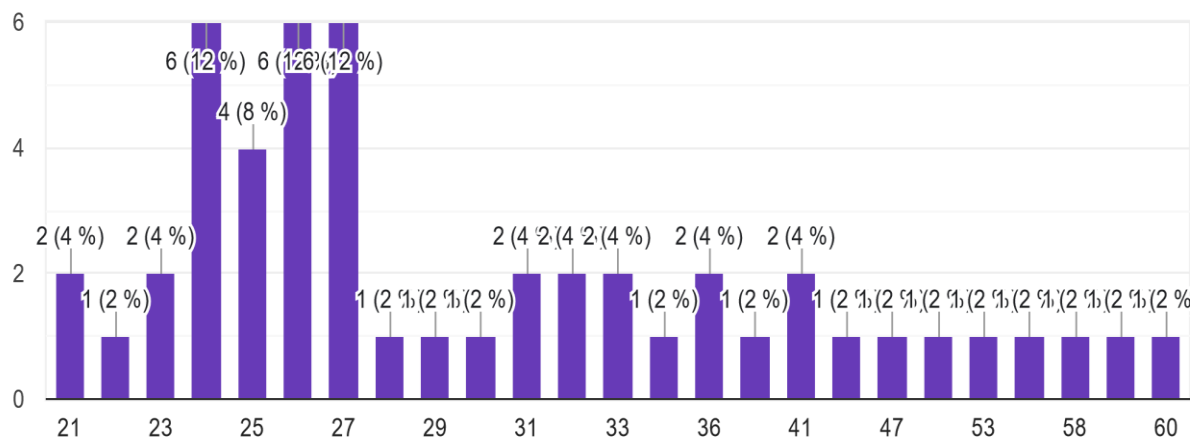
Izvor: autor diplomskog rada

Iz grafičkog prikaza vidljivo je da je 29 ispitanika ženskog spola, što čini 58 %, dok je ostalih 21 ispitanika muškog spola, što čini 42 %. Provedenim istraživanjem može se zaključiti kako je struktura ispitanika prema spolu neujednačena.

Pitanje 2. Dob ispitanika

Dob?

50 odgovora

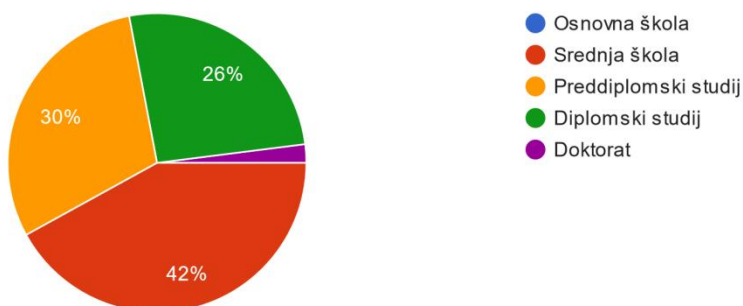

Izvor: autor diplomskog rada

Anketu su ispunili ispitanici u dobnoj skupini od 21 godine do 60 godina. Najviše ispitanika pripada dobnoj skupini od 21 godine do 30 godina, što čini broj od 30 ljudi. U dobnoj skupini od 31 do 40 godina pripada 10 ispitanika, dok 5 ispitanika pripada dobnoj skupini od 41 do 50 godina. Od 50 godina i na dalje pripada 5 ispitanika.

Pitanje 3. Razina obrazovanja

Razina obrazovanja
50 odgovora

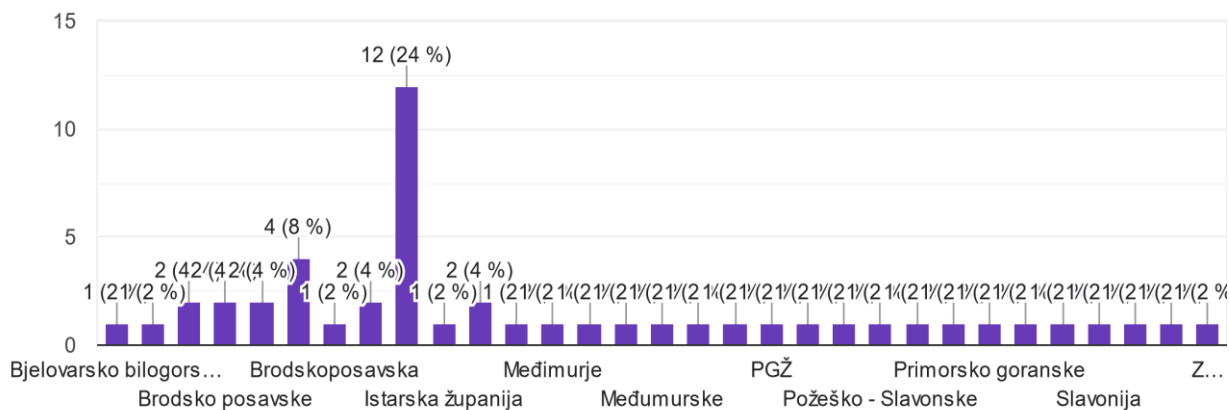

Izvor: autor diplomskog rada

Što se tiče razine obrazovanja, najveći broj ispitanika je srednje stručne spreme s udjelom od 42 %. Nakon toga slijede oni koji su završili preddiplomski studij, što čini udio od 30% ispitanika. Razinu obrazovanja diplomskog studija čini 26% ispitanika, dok 2% čini doktorat.

Pitanje 4. Županija

Iz koje županije dolazite?
50 odgovora

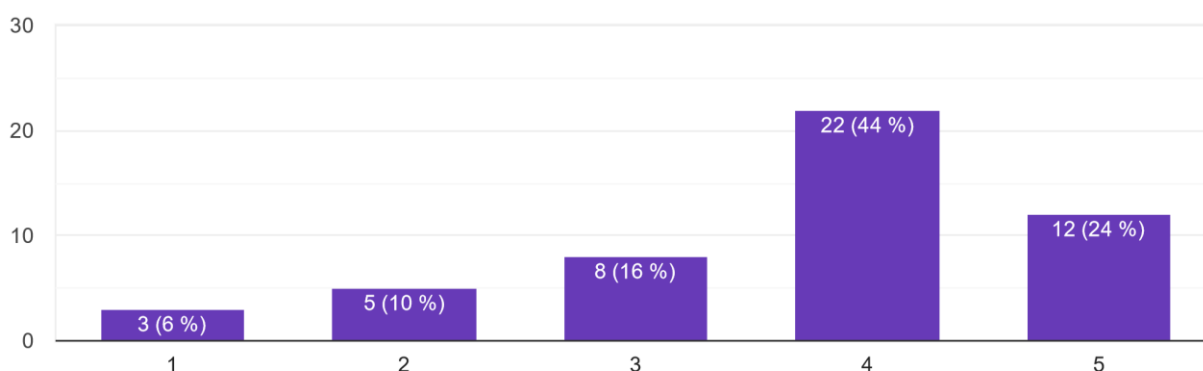
Izvor: autor diplomskog rada

Najviše ispitanika dolazi iz Istarske županije, što čini udio od 30%. Iz Brodsko-posavske županije dolazi 26% ispitanika, dok iz Požeško-slavonske dolazi 10% ispitanika. Isti broj ispitanika dolazi iz Međimurske županije. Ispitanici iz grada Zagreba čine 4%, kao i ispitanici iz Osječko-baranjske županije. Ispitanici iz Primorsko-goranske i Sisačko-moslavačke čine 8% sve ukupnog postotka, dok nešto manje ima ispitanika iz Bjelovarsko-bilogorske, Splitsko-dalmatinske, Zagrebačke te Vukovarsko-srijemske. U ukupnom postotku oni čine od 8%.

Pitanje 5. Važnost nematerijalne baštine pri odabiru Slavonije kao turističke destinacije

Koliko Vam je važna nematerijalna baština pri odabiru Slavonije kao turističke destinacije?

50 odgovora

Izvor: autor diplomskog rada

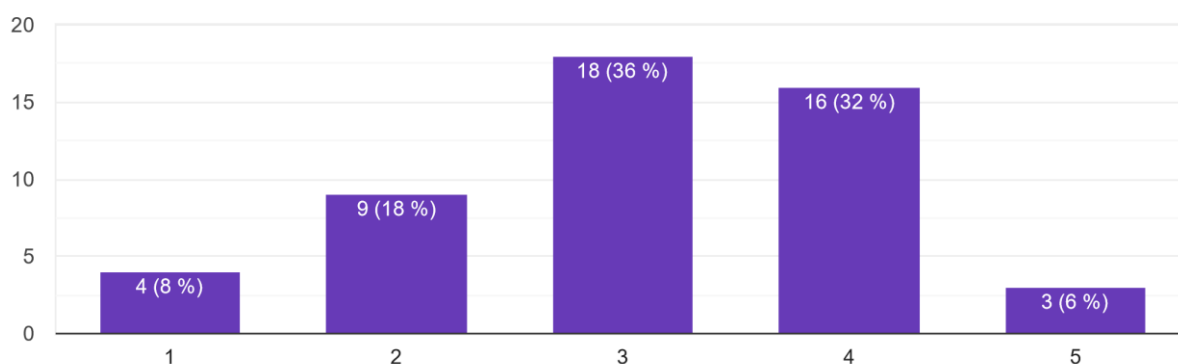
Na pitanje koliko je ispitanicima važna nematerijalna baština pri odabiru Slavonije kao turističke destinacije, 5 ispitanika je odgovorilo da mu je vrlo važna, što čini udio od 24%. Najveći broj ispitanika, koji čini udio od 44% ocijenio je važnost nematerijalne baštine s 4, što sugerira da je ovaj aspekt značajan faktor pri odabiru turističke destinacije. Dok je 16% ispitanika odgovorilo kako mu je niti važna niti nevažna, to može ukazivati na umjereni značaj nematerijalne baštine prilikom odabira turističke destinacije. To može značiti da je ovaj faktor prisutan, ali ne i presudan. A 10% ispitanika naglasilo je kako je malo nevažna, dok 6% ispitanika je odgovorilo kako im uopće nije važna. Dakle, iz grafičkog prikaza vidljivo je kako većina ispitanika pridaje značajnu važnost nematerijalnoj kulturnoj

baštini prilikom odabira Slavonije kao turističke destinacije. Istovremeno, postoji manji segment populacije koji ovoj komponenti ne pridaje veliku važnost, što može biti prilika za dodatnu edukaciju i promociju.

Pitanje 6. Poznavanje nematerijalne kulturne baštine Slavonije

Koliko ste upoznati sa nematerijalnom kulturnom baštinom Slavonije?

50 odgovora

Izvor: autor diplomskog rada

S nematerijalnom kulturnom baštinom Slavonije vrlo dobro upoznato je 6% ispitanika, što govori da je mali broj ljudi potpuno upoznat s ovom kulturnom baštinom. Dok je 32% ispitanika dobro upoznato, ono ukazuje na relativno visoku razinu upoznatosti s nematerijalnom kulturnom baštinom, a 36% ispitanika ima srednju razinu upoznatosti s nematerijalnom kulturnom baštinom Slavonije. To može značiti da su ispitanici djelomično svjesni i upoznati s kulturnom baštinom, ali da postoji još prostora za dodatno informiranje i edukaciju o samoj baštini.

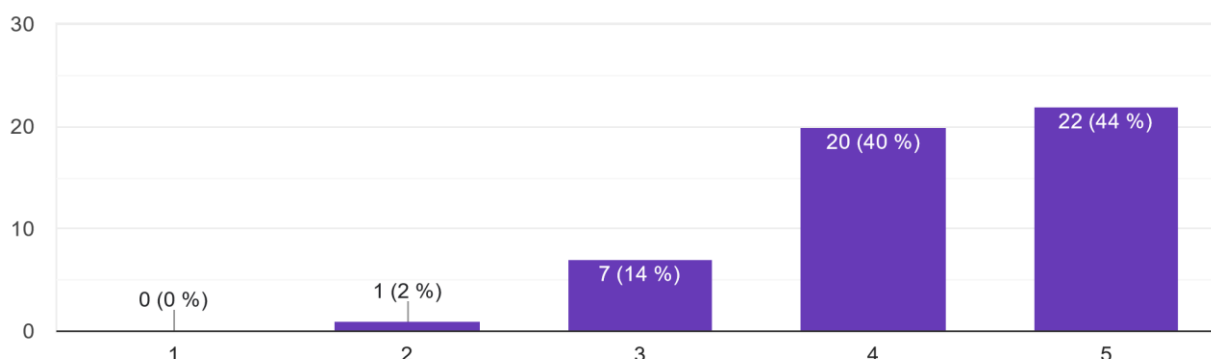
Čak 18% ispitanika nije dobro upoznato, dok 8% ispitanika uopće nije upoznato s nematerijalnom kulturnom baštinom Slavonije. Može se zaključiti kako najveći broj zaposlenika imaju neutralan stav oko poznavanja nematerijalne baštine Slavonije. Prema tome može se zaključiti kako su ispitanici donekle upoznati nematerijalnom kulturnom baštinom Slavonije, ali i da, također, postoji i značajan dio ispitanika koji nisu dovoljno upoznati. Ovi rezultati mogu ukazivati na potrebu za većim naglaskom na promociji i edukaciji o ovoj važnoj kulturnoj komponenti, kako bi se

povećala svijest i poznavanje nematerijalne kulturne baštine među širim krugom ljudi.

Pitanje 7. Povećanje zadovoljstva putovanja u Slavoniji iskustvom lokalne nematerijalne kulturne baštine

Koliko bi Vam iskustvo lokalne nematerijalne kulturne baštine povećalo zadovoljstvo putovanjem u Slavoniji?

50 odgovora

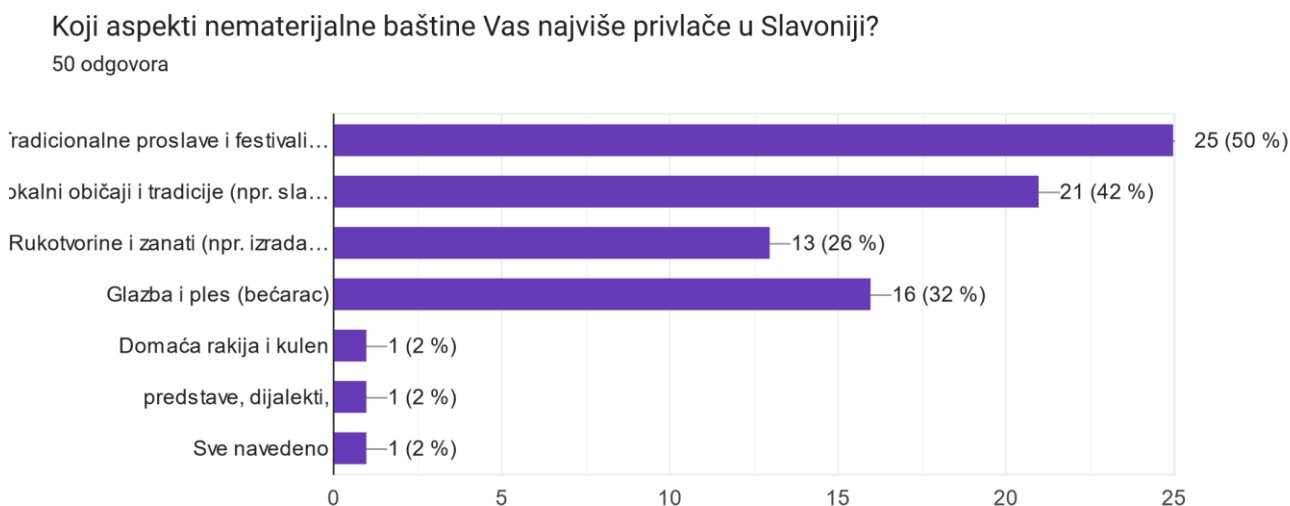

Izvor: autor diplomskog rada

Na temelju prikazanih rezultata ankete, koja je ispitala koliko bi iskustvo lokalne nematerijalne kulturne baštine povećalo zadovoljstvo putovanjem u Slavoniji, može se zaključiti sljedeće da su najveći broj ispitanika, odnosno 44% odabrali najvišu ocjenu, 5, što govori da bi im iskustvo lokalne nematerijalne kulturne baštine značajno povećalo zadovoljstvo putovanjem u Slavoniji. Dodatnih 40% ispitanika odabralo je ocjenu 4, što znači da bi smatrali iskustvo lokalne kulturne baštine kao važan faktor koji pridonosi njihovom zadovoljstvu putovanjem. A 14% posto ispitanika ukazuju na neutralan stav prema utjecaju kulturne baštine na njihovo zadovoljstvo. Samo jedan ispitanik, što čini udio od 2%, ocijenio je ovu komponentu s ocjenom 2, dok nije bilo onih koji su dali najnižu ocjenu 1. To pokazuje da gotovo svi sudionici ankete smatraju kulturnu baštinu barem donekle važnom za njihovo zadovoljstvo. Prema navedenom, može se zaključiti kako bi

iskustvo lokalne nematerijalne kulturne baštine značajno povećalo zadovoljstvo većine ispitanika tijekom putovanja u Slavoniji.

Pitanje 8. Koji aspekti nematerijalne baštine najviše privlače u Slavoniji

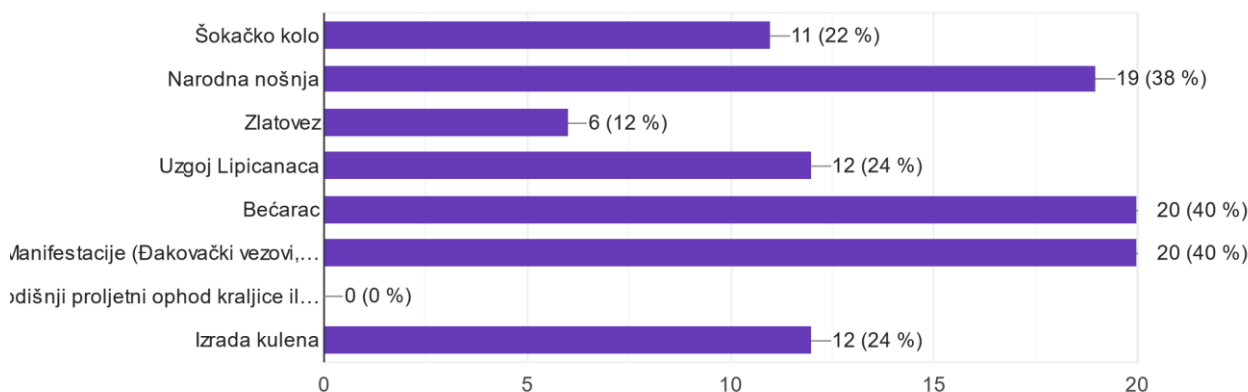
Izvor: autor diplomskog rada

Polovica ispitanika, odnosno 50%, navela je da ih najviše privlače tradicionalne proslave i festivali u Slavoniji. Takav rezultat ukazuje da su manifestacije poput folklornih festivala, svetkovina i drugih proslava ključni faktori koji motiviraju ljude da posjete ovu regiju. Lokalni običaji i tradicije privlače 42% ispitanika, što ukazuje na veliku važnost ove komponente nematerijalne baštine. A 26% ispitanika pokazalo je interes za rukotvorine i zanate, kao što su izrada tradicijskog nakita i suvenira. Glazba i ples, s posebnim naglaskom na bećarac, privlače 32% ispitanika, a ono ističe važnost ovog aspekta kulturne baštine. Bećarac, kao dio nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a, ipak ima veliku privlačnost za posjetitelje zainteresirane za jedinstvene glazbene tradicije Slavonije. Tek po 2% ispitanika privlače domaća rakija i kulen, predstave i dijalekti te sve navedeno. Ovi aspekti, iako su također važni, nemaju prema ispitanicima isti stupanj privlačnosti kao prethodno navedene kategorije.

Pitanje 9. Prepoznatljivosti nematerijalne baštine

Koja nematerijalna baština Slavonije od navedenih Vam je najpoznatija?

50 odgovora

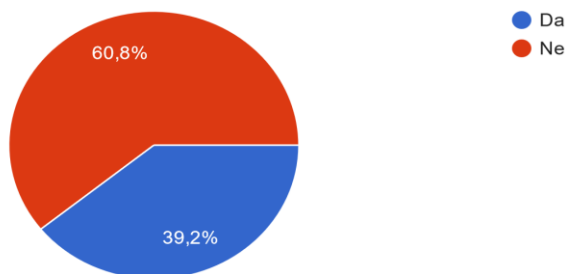
Izvor: autor diplomskog rada

Bećarac i manifestacije (npr. Đakovački vezovi, Vinkovačke jeseni, Novogradiško glazbeno ljeto) prepoznaje 40% ispitanika, što ukazuje na njihovu značajnu ulogu u kulturnom identitetu Slavonije. Manifestacije poput Đakovačkih vezova, Novogradiškog ljeta, Vinkovačkih jeseni i sl. okupljaju brojne sudionike i posjetitelje, čime dodatno promoviraju slavonsku kulturu. Narodna nošnja s 38% prepoznatljivosti također igra važnu ulogu u slavonskoj kulturnoj baštini. Uzgoj lipicanaca (24%) i izrada kulena (24%) su prepoznatljivi, ali ne u tolikoj mjeri kao prethodno spomenuti elementi. Šokačko kolo s 22% i zlatovez s 12% su manje prepoznatljivi među ispitanicima. Zanimljivo je da godišnji proljetni ophod kraljice nije prepoznat ni od jednog ispitanika, može se zaključiti kako je ova manifestacija relativno nepoznata široj javnosti ili da nije toliko prisutna u kolektivnom sjećanju. Može se zaključiti da su bećarac, narodna nošnja i slavonske manifestacije najprepoznatljiviji elementi nematerijalne baštine u Slavoniji.

Pitanje 10. Sudjelovanje u slavonskim tradicionalnim festivalima ili događajima

Jeste li ikada sudjelovali u nekome od slavonskih tradicionalnih festivala ili događaja?

50 odgovora

Izvor: autor diplomskog rada

Na temelju prikazanih rezultata ankete, 60,8% ispitanika je sudjelovalo u nekome od slavonskih tradicionalnih festivala i događaja, dok 39,2% nije sudjelovalo u tome. Većina ispitanika ima iskustvo sudjelovanja na slavonskim tradicionalnim festivalima i događajima. Dakle, značajan dio ispitanika upoznat je s kulturnim manifestacijama Slavonije i aktivno sudjeluje u očuvanju i njegovanju lokalne tradicije. Iako većina ispitanika već sudjeluje u slavonskim tradicionalnim festivalima, postoji značajna manjina koja još nije uključena.

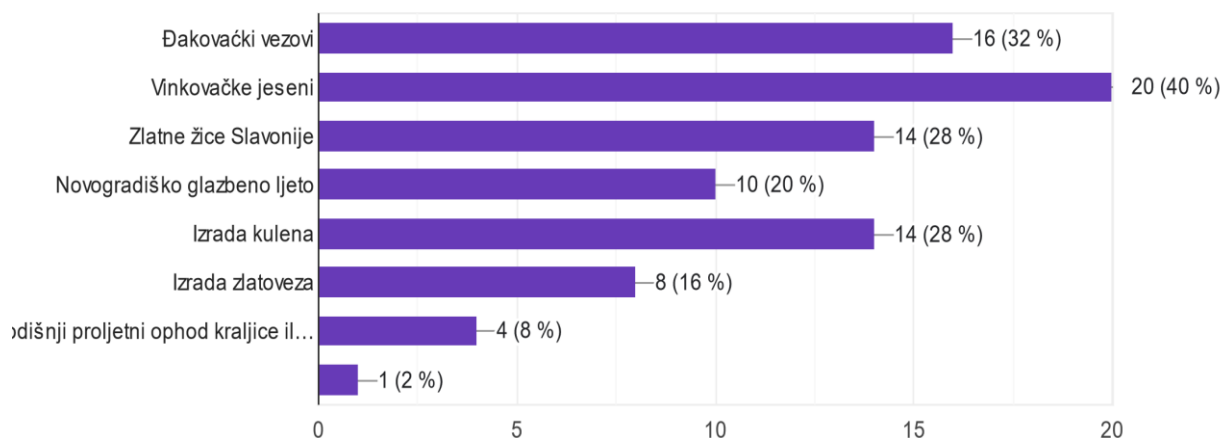
Pitanje 11. Ako ste sudjelovali u nekome od slavonskih festivala ili događaja, u kojem ste sudjelovali?

Na pitanje „Ako ste sudjelovali u nekome od slavonskih festivala ili događaja, u kojem ste sudjelovali”, najčešće spomenuti događaji uključuju Đakovačke vezove, Novogradiško glazbeno ljeto, Zlatne žice Slavonije, Vinkovačke jeseni i slavonske svadbe. Igre na bedenku (Vodinci), šokačko kolo i izrada kulena su spomenuti samo jednom. KUD-ovi, tj. kulturno-umjetnička društva, spomenuti su dva puta, što ukazuje na uključenost ispitanika u lokalne folklorne grupe i kulturna društva. Nekoliko ispitanika je odgovorilo s „nisam”, što pokazuje da određeni dio populacije još nije sudjelovao u ovim događajima.

Pitanje 12. Tradicionalni događaji u Slavoniji koje bi posjetitelji voljeli posjetiti i doživjeti

Koje tradicionalne događaje u Slavoniji biste voljeli posjetiti i doživjeti?

50 odgovora

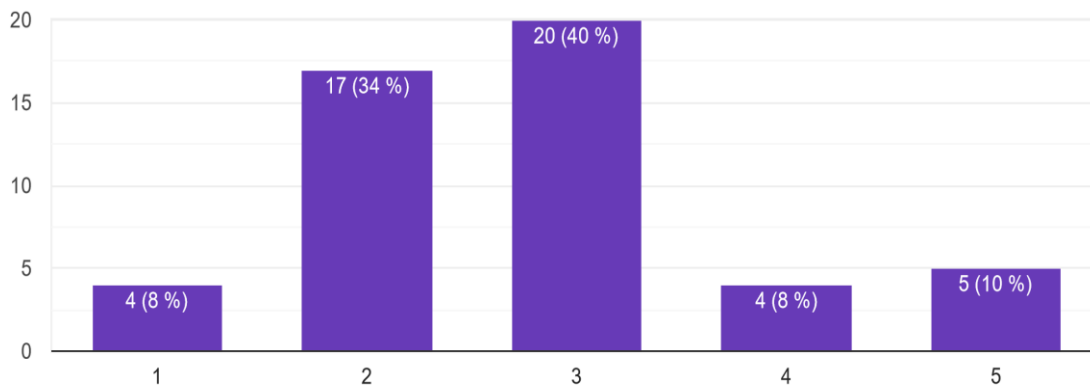
Izvor: autor diplomskog rada

Vinkovačke jeseni su najpoželjniji događaj među ispitanicima, s 40% odgovora. Đakovački vezovi su također vrlo poželjni, s 32% odgovora. Njihova popularnost može biti posljedica bogatog kulturnog programa i dugogodišnje tradicije. Zlatne žice Slavonije i izrada kulena su podjednako poželjni događaji, svaki s 28%. Novogradiško glazbeno ljeto također ima solidnu podršku, s 20% odgovora ispitanika. Izrada zlatoveza privukla je 16%, dok je Godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje dobio je samo 2% glasova, što sugerira da je ovaj događaj manje poznat ili manje privlačan ispitanicima u odnosu na druge manifestacije. Ova analiza pokazuje da su Vinkovačke jeseni i Đakovački vezovi najatraktivniji događaji za većinu ispitanika, dok su Zlatne žice Slavonije i Izrada kulena također visoko postavljene. Najmanje interesa pokazano je za Godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje.

Pitanje 13. Informiranost o nematerijalnoj baštini Slavonije među turistima.

Kako biste ocijenili informiranost o nematerijalnoj baštini Slavonije među turistima?

50 odgovora

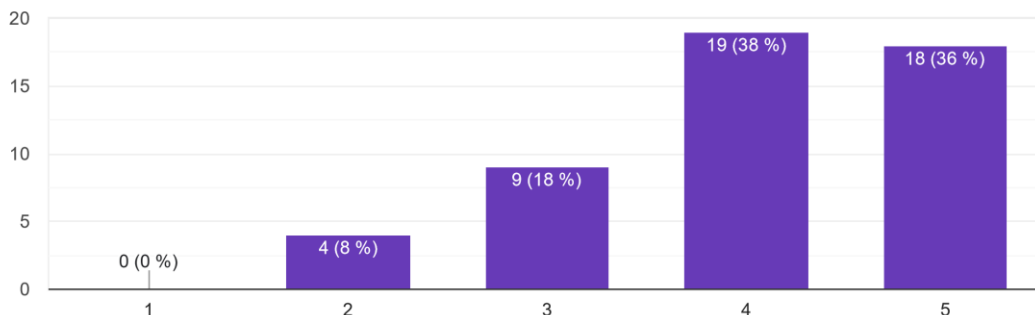
Izvor: autor diplomskog rada

Tek 10% ispitanika smatra da su turisti vrlo dobro informirani o nematerijalnoj baštini Slavonije. Tek 8% ispitanika smatra da je razina informiranosti dobra, a 40% ispitanika koji predstavljaju najveći udio odgovora smatra kako je razina informiranosti među turistima prosječna, odnosno zadovoljavajuća, ali i nedovoljno visoka. Čak 34% ispitanika smatra da je informiranost o nematerijalnoj baštini Slavonije među turistima niska te 8% ispitanika smatra kako je razina informiranosti izrazito niska. Može se zaključiti da postoji značajan prostor za poboljšanje informiranosti turista o nematerijalnoj baštini Slavonije. Većina ispitanika smatra da je trenutna razina informiranosti prosječna ili niža od očekivane, s time da čak 42% ispitanika ocjenjuje informiranost kao lošu.

Pitanje 14. Važnost dostupnosti informacija o nematerijalnoj kulturnoj baštini

Koliko Vam je važna dostupnost informacija (npr. vodiči, brošure) o nematerijalnoj kulturnoj baštini Slavonije prilikom planiranja posjeta?

50 odgovora

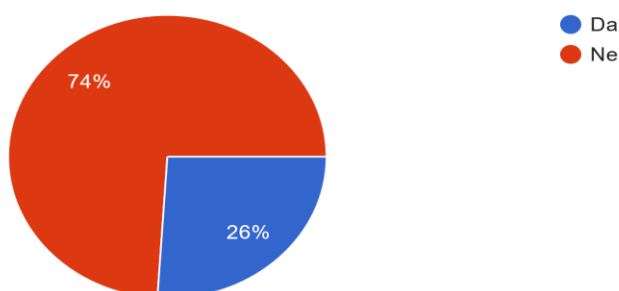

Izvor: autor diplomskog rada

Većina ispitanika smatra dostupnost informacija o nematerijalnoj kulturnoj baštini Slavonije važnom prilikom planiranja posjeta. Manji dio ispitanika ima neutralan stav prema važnosti dostupnosti ovih informacija, s 18% odgovora. Također, postoji mali broj ispitanika koji su ocijenili važnost s ocjenom 2, odnosno nije im toliko važna dostupnost informaciju prilikom posjete. Nijedan ispitanik nije dao odgovor najnižu ocjenu, što ukazuje da ne postoji potpuni nedostatak interesa ili da ispitanici smatraju ove informacije nevažnima. Na temelju priloženog grafikona, može se zaključiti da većina ispitanika pridaje veliku važnost dostupnosti informacija poput vodiča i brošura o nematerijalnoj kulturnoj baštini Slavonije kada planiraju posjet. To ukazuje na potrebu za kvalitetnim i lako dostupnim informativnim materijalima.

Pitanje 15. Prepoznatljivost nematerijalne kulturne baštine Slavonije

Smatrate li da je nematerijalna kulturna baština Slavonije dovoljno poznata?
50 odgovora

Izvor: autor diplomskog rada

Većina smatra da nematerijalna kulturna baština Slavonije nije dovoljno poznata. Prema ovoj anketi, 74% ispitanika smatra da nematerijalna kulturna baština Slavonije nije dovoljno poznata. To ukazuje na percepciju da je potrebno više raditi na promociji i podizanju svijesti o ovoj vrsti kulturne baštine. S druge strane, 26% ispitanika smatra da je nematerijalna kulturna baština Slavonije dovoljno poznata. Iako ovo predstavlja manji dio ispitanika, važno je napomenuti da postoji određena grupa koja je zadovoljna trenutnom razinom prepoznatljivosti.

Pitanje 16. Ako smatrate da nije dovoljno poznata, po Vašem mišljenju što bi trebalo poboljšati?

Odgovori ispitanika na pitanje što bi trebalo poboljšati kako bi nematerijalna kulturna baština Slavonije postala poznatija jasno ukazuju na nekoliko ključnih tema: potrebu za boljom promocijom, povećanu informiranost te veću angažiranost turističkih zajednica i medija. U nastavku, u nekoliko glavnih odgovora će se prikazati analiza.

Prvo je povećanje distribucije informacija i promocije. Odnosno, mnogi ispitanici istaknuli su potrebu za širenjem informacija o kulturnoj baštini Slavonije, posebice putem marketinga, društvenih mreža i suradnje s influencerima. To sugerira da trenutni naponi nisu dovoljni i da je potrebno ulagati u inovativne i ciljane marketinške kampanje kako bi se privukla šira publika, osobito mlađa populacija. Drugo je jačanje marketinških aktivnosti. Često se spominje potreba za

poboljšanjem kanala i intenziteta marketinških aktivnosti. Ovdje se implicira potreba za strategijskim pristupom promociji, gdje bi se ciljalo specifične grupe posjetitelja i povećala prisutnost Slavonije na nacionalnim i međunarodnim turističkim tržištima. Veliki broj ispitanika istaknuo je potrebu za većom medijskom zastupljenošću, posebice na nacionalnim televizijama. To uključuje ne samo pokrivanje događanja u Slavoniji, već i emisije koje bi prikazivale bogatstvo i raznolikost nematerijalne baštine.

Treće se odnosi na edukaciju i kulturne radionice. Dakle, ispitanici su predložili organiziranje većeg broja umjetničkih radionica, kao što su vezenje zlatoveza i slične aktivnosti, koje bi se mogle povezati s postojećim manifestacijama. To bi pridonijelo većem angažmanu posjetitelja i boljem razumijevanju kulturne baštine. Nadalje, povećanje broja manifestacija i događanja. Postoji sugestija da bi trebalo organizirati više događaja izvan Slavonije, kako bi se Slavonija promovirala u ostatku Hrvatske, ali i u inozemstvu. Također, veći broj manifestacija unutar regije mogao bi privući više posjetitelja. Zadnje je angažiranost turističkih zajednica. Ispitanici su prepoznali važnost turističkih zajednica u promociji nematerijalne baštine, sugerirajući da one trebaju preuzeti aktivniju ulogu u ovim naporima.

Zaključno, analiza odgovora pokazuje da postoji snažna potreba za sustavnim i koordiniranim pristupom u promociji nematerijalne baštine Slavonije. To uključuje ulaganje u marketing, bolju medijsku zastupljenost, organizaciju edukativnih sadržaja i aktivnu ulogu turističkih zajednica. Implementacija ovih prijedloga mogla bi značajno pridonijeti prepoznatljivosti i valorizaciji kulturne baštine Slavonije među turistima.

5. PRIJEDLOZI UNAPRIJEĐENJA

Prijedlozi za unapređenje odnose se na ideje ili sugestije koje zaposlenici, menadžeri ili drugi zainteresirani daju s ciljem poboljšanja poslovnih procesa, proizvoda, usluga ili radnog okruženja u nekoj organizaciji. Oni su ključni za kontinuirano poboljšanje i inovaciju u bilo kojoj organizaciji.

U nastavku prikazat će se neki prijedlozi na unaprijeđenje vezane za nematerijalnu kulturnu baštinu Slavonije, a to su:

- ✓ Obogaćenje turističkih paketa (uključiti vođene ture i radionice koje pružaju interaktivno iskustvo nematerijalne baštine, poput sudjelovanja u tradicionalnim zanatima, plesovima ili pripremi lokalnih specijaliteta),
- ✓ Promocija lokalne baštine (kreiranje promotivnih materijala i kampanje koje naglašavaju bogatstvo nematerijalne baštine),
- ✓ Suradnja s lokalnim zajednicama (poticanje lokalne zajednice da aktivno sudjeluju u turističkim aktivnostima i podijeli svoje znanje i vještine s posjetiteljima),
- ✓ Razvijanje informativnih vodiča te aplikacija (kreiranje digitalnih i tiskanih vodiča koji su dostupni na ključnim turističkim lokacijama),
- ✓ Organiziranje edukativnih kampanja (educiranje o lokalnoj kulturi te tradiciji)
- ✓ Interaktivni muzeji i izložbe,
- ✓ Povezivanje baštine s modernim tehnologijama (npr. korištenje AR (*augmented reality*, engl.) tehnologije za prikazivanje nematerijalne baštine kroz pametne telefone ili tablete,
- ✓ Personaliziranje turističkih ponuda,
- ✓ Razvijanje tematskih ruta (kreiranje ruta koje povezuju elemente nematerijalne baštine),
- ✓ Uvođenje interaktivnih sadržaja (uvođenje interaktivnih aktivnosti na manifestacijama koje omogućuju posjetiteljima da aktivno sudjeluju u tradicijama, npr. izrada rukotvorina ili učenja tradicionalnih plesova),
- ✓ Razviti lojalnost posjetitelja (kreiranje programa lojalnosti za posjetitelje koji redovito sudjeluju na slavonskim festivalima, uz nagrade poput popusta, suvenira ili besplatnih ulaznica),
- ✓ Promocija manje poznatih događaja (povećati promociju manjih, lokalnih festivala kako bi se potaknulo veće sudjelovanje posjetitelja).

U nastavku predstaviti će se primjeri proizvoda koji bi mogli poboljšati promociju i razvoj nematerijalne kulturne baštine Slavonije.

✓ Program lojalnosti: „Prijatelji tradicije”

Program u kojemu će se nagrađivati posjetitelje koji često sudjeluju na slavonskim festivalima ili događanjima koji su povezani s nematerijalnom kulturnom baštinom Slavonije. Program bi funkcionirao tako da se posjetitelji registriraju putem službene web stranice festivala ili događaja za program lojalnosti, gdje može dobiti fizičku ili digitalnu karticu. Program lojalnosti sastojao bi se od nekoliko nivoa, npr. na prvom nivou imali bi popuste od 10% na ulaznice ili bi dobili suvenir s motivima slavonske nematerijalne baštine. U drugom nivou, npr., besplatna ulaznica, pristup specijalnim radionicama i slično, dok bi u trećem nivou dobili vip ulaznice za glazbene festivale, besplatan vodič, poklonpakete i sl. Posjetitelji, kada bi sudjelovali na nekom događaju, primali bi bodove na svojoj kartici. Također, putem aplikacije bi primali obavijesti o nadolazećim događanjima i prilikama za prikupljanje bodova.

✓ Turistički paket: Srce tradicije „Slavonija”

Turistički paket koji bi pružao iskustvo lokalne kulture kroz interaktivne radionice, vođene ture te tradicionalne zabave. Dakle, posjetitelji bi posjetili na nekoliko dana Slavoniju, gdje bi odsjeli npr. u etno selu ili salašu, gdje bi doživjeli autentično iskustvo lokalaca. Sudjelovali bi u radionicama u kojima bi pripremali slavonske specijalitete, npr. sarma ili kulen. Također, sudjelovali bi u izradi zlatoveza ili narodnih nošnji. Isto tako, imali bi male vođene ture po vinskih podrumima Slavonije.

✓ Mobilna aplikacija „Baština Slavonije”

Mobilna aplikacija u kojoj bi posjetitelji mogli imati virtualna ture, GPS navigaciju do turističkih lokacija, virtualne radionice (upute i video tutorijale za izradu slavonskih rukotvorina, tradicionalnih jela ili učenje plesa).

ZAKLJUČAK

Nematerijalna kulturna baština Slavonije predstavlja iznimno bogatstvo koje unatoč svojoj vrijednosti još uvijek nije dovoljno prepoznata niti valorizirana među širom javnosti, osobito među posjetiteljima. Istraživanje potvrđuje da postoji značajan prostor za poboljšanje u pogledu informiranosti, promocije i sudjelovanja u kulturnim manifestacijama koje čuvaju i oživljavaju slavonske običaje i tradiciju. Određeni podaci pokazali su da su i dalje najpoznatije manifestacije Slavonije Vinkovačke jeseni, a odmah potom slijede Đakovački vezovi. Zlatne žice Slavonije i izrada kulena također igraju veliku ulogu u promociji nematerijalne kulturne baštine slavonskoga kraja. Prijedlozi pri unaprjeđenju turističke ponude bili su najčešći obogaćivanje turističkih paketa, promocija lokalne baštine, suradnja s lokalnim zajednicama, povezivanje moderne tehnologije s baštinom, kao i personalizacija turističke ponude.

U radu su dana tri primjera putem kojih bi se turistička nematerijalna baština Slavonije mogla unaprijediti. Potencijalna rješenja uključuju razvoj strateških marketinških kampanja koje bi istaknule jedinstvenost slavonske baštine, kao i organizaciju radionica i manifestacija koje aktivno uključuju turiste i omogućuju im neposredno iskustvo tradicije.

S obzirom na rezultate ankete, postoji potreba za ciljanijim i intenzivnijim promocijama nematerijalne baštine kroz različite kanale, uključujući društvene mreže, nacionalne medije i suradnju s influencerima. Također, naglasak na lokalnoj zajednici i njihovo uključivanje u organizaciju i promociju kulturnih događanja može dodatno potaknuti turistički interes. Svrha i cilj rada su ispunjeni te je hipoteza potvrđena.

POPIS LITERATURE

KNJIGE:

1. Alfieri, D., (1994.): *Potreba novih orijentacija u dugoročnom razvoju našeg turizma*; Institut za turizam, Zagreb
2. Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D., Kesar, O., i Vrtiprah, V. (2011.): *Turizam: ekonomske osnove i organizacijski sustav*, Zagreb, Školska knjiga
3. Đukić-Dojčinović, V., (2016.): *Održivo upravljanje nematerijalnom kulturnom baštinom u turizmu*, Ekonomska misao i praksa
4. Goeldner, C. R., i Brent Ritchie, J. R. (2011.): *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*, Hoboken: John Wiley & Sons
5. Gržinić, J., (2019.): *Uvod u turizam - povijest, razvoj, perspektive*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula
6. Jurković Petras, J. (2019.): *Revija Đakovačkih vezova 2019.*, Grad Đakovo, Đakovo
7. Juzbašić, J. (2018.): *Slavonski zlatovez*, Županja, Zavičajni muzej „Stjepan Grubner“ Županja,
8. Kostel, D. (2015.): *Nematerijalna baština kao obilježje kulturnog identiteta i kontrastivna analiza običaja u Hrvatskoj i Nizozemskoj*, Zagreb, Odsjek za germanistiku - Katedra za nederlandistiku
9. Kovačević A. (2005.): *Narodna nošnja*, Hrvatska enciklopedija, sv. 7., Leksikografski Zavod Miroslav Krleža, Zagreb
10. Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb

ČLANCI:

1. Kulenović, M. (2010.): Slavonski kulen. Tradicija i zaštita, *Gastronomski časopis*, vol. 3, br. 2, str. 45.- 58.
2. Harrison, R. (2010.): The Politics of Heritage. Routledge, str. 154. -156. , dostupno na: https://www.academia.edu/776646/The_politics_of_heritage, (26. kolovoza 2024.)
3. Lugić, V. i Marojević, T. (2020.): *Topoteka Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu*, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/364462>
4. Perić, I. (2023.): *Kulturna baština i turizam: Dubrovnik kao svjetska destinacija*, Zagreb, Institut za turizam, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/451429>

5. ResearchGate (2006.): *A New Perspective on the Experience Economy, Meaningful Experiences*, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/237420015_A_New_Perspective_on_the_Experience_Economy_Meaningful_Experiences (26. kolovoza 2024.)

INTERNETSKI IZVORI:

1. Croatia.hr: *Novogradiško glazbeno ljeto 2024.*, dostupno na: <https://visitnova-gradiska.croatia.hr/hr-hr/dogadanja/novogradisko-glazbeno-ljeto-2024> (25. kolovoza 2024.)
2. Croatia.hr: *Ruke stvaraju čuda: najljepši hrvatski darovi i suveniri*, <https://croatia.hr/hr-hr/kultura-i-bastina/ruke-stvaraju-cuda-najljepsi-hrvatski-darovi-i-suveniri> (26. kolovoza 2024.)
3. Đakovački vezovi: *O manifestaciji*, dostupno na: <https://djakovacki-vezovi.hr/o-manifestaciji-djakovacki-vezovi/> (25. kolovoza 2024.)
4. Etnografski muzej Zagreb; *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-ovim listama*, dostupno na: <https://emz.hr/izlozbe/hrvatska-nematerijalna-kulturna-bastina-na-unesco-ovim-listama-6/> (12. ožujka 2024.)
5. Hrvatska riječ: *Godišnji ophod ljelja – simbol sela Gorjani*, dostupno na: <https://www.hrvatskarijec.rs/vijest/6262/Godisnji-ophod-ljelja-%E2%80%93-simbol-sela-Gorjani/> (25. kolovoza 2024.)
6. Ich.unesco.org: *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, dostupno na: <https://ich.unesco.org/en/convention> (26. kolovoza 2024.)
7. Istra.hr: *Festival Sete Sois Sete Luas*, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/kalendar/26013> (26. kolovoza 2024.)
8. Legendfest.hr: *Festival legendi, mitova i narodnih priča*, dostupno na: <https://legendfest.hr/> (26. kolovoza 2024.)
9. Ministarstvo kulture i medija: *Bećarac-vokalno – instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema*, dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/eu-kultura/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/becarac-vokalno-instrumentalni-napjev-s-podrucja-slavonije-baranje-i-srijema/7156> (24. kolovoza 2024.)

10. Ministarstvo kulture i medija: *Kulturna baština*, dostupno na: [https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrije%20me\)](https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrije%20me)) (7. ožujka 2024.)
11. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske: *Mjere zaštite*, dostupno na: <http://www.minkulture.hr/default.aspx?id=3644> (12. ožujka 2024.)
12. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske: *Povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu*, dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3641> (12. ožujka 2024.)
13. Ministarstvo kulture i medija: *Tradicije uzgoja lipicanaca*, dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/tradicije-uzgoja-lipicanaca/23194> (24. kolovoza 2024.)
14. Nacionalni park Krka: *Službena stranica Nacionalnog parka Krka*, dostupno na: <https://www.npkrka.hr/hr/> (26. kolovoza 2024.)
15. Narodne novine (2005.): *Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/full/2005_06_5_47.html (8. ožujka 2024.)
16. Narodne novine (1999.): *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/271022.html> (8. ožujka 2024.)
17. Požeška kronika: „Šokačko kolo“ *dobilo status nematerijalnog kulturnog dobra RH*, dostupno na: <https://pozeska-kronika.hr/kultura/item/12130-%E2%80%9Esokacko-kolo%E2%80%9C-dobilo-status-nematerijalnog-kulturnog-dobra-rh.html> (12. ožujka 2024.)
18. Putne priče: *Muzej bećarca*, dostupno na: <https://putneprice.com/2023/10/29/posjetili-smo-muzej-becarca-u-pleternici/> (25. kolovoza 2024.)
19. TheCroats.com: 59. *Vinkovačke jeseni*, dostupno na: <https://thecroats.com/59-vinkovacke-jeseni/> (24. kolovoza 2024.)
20. Turistička zajednica grada Pleternice : *Trg bećarca*, dostupno na: <http://tz.pleternica.hr/lokacije/trg-becarca/> (24. kolovoza 2024.)

21. Turistička zajednica požeško-slavonske županije: *Bećarac*, dostupno na: <https://visitslavonia.hr/zanimljivosti/becarac/> (24. kolovoza 2024.)
22. UNESCO: *Intangible cultural heritage. Meetings*, dostupno na: https://ich.unesco.org/en/events?categ=2005-2000&country=&keyword=&field_office=&domain=&safe_meas=&text (8. ožujka 2024.)
23. UNESCO: *What is Intangible Cultural Heritage?*, dostupno na, <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003> (7. ožujka 2024.)
24. Vinkovačke jeseni: *O Jesenima*, dostupno na: <https://vinkovackejesenih.hr/o-jesenima/> (24. kolovoza 2024.)
25. Zlatovez.com: *Zlatovez*, dostupno na: <http://www.zlatovez.com/> (24. kolovoza 2024.)
26. Županjac.net: *Gdje i kada je nastao kulin/kulen*, dostupno na: <https://zupanjac.net/gdje-i-kako-je-nastao-kulin-kulen-crtice-iz-povijesti/> (26. kolovoza 2024.)
27. WeloveVinkovci: *5 zanimljivosti o Vinkovačkim jesenima*, dostupno na: <https://www.welovevinkovci.com/5-zanimljivosti-o-vinkovackim-jesenima/#:~:text=Prve%20Vinkova%C4%8Dke%20jeseni%20odr%C5%B Eane%20su,i%20za%C5%A1titni%20znak%20Vinkova%C4%8Dkih%20jes eni> (24. kolovoza 2024.)

POPIS PRILOGA

Slika 1. Izvođenje šokačkog kola.....	20
Slika 2. Muška narodna nošnja Slavonije	22
Slika 3. Ženska narodna nošnja	23
Slika 4. Zlatovez	25
Slika 5. Ergela lipicanaca u Đakovu	27
Slika 6. Lipicanci.....	27
Slika 7. Pjevači bećarca	28
Slika 8. Trg bećarca.....	29
Slika 9. Muzej Bećarca	30
Slika 10. Đakovački vezovi	32
Slika 11. Grb Vinkovačkih jeseni	33
Slika 12. Vinkovačke jeseni	34
Slika 13. Primjer programa manifestacije Novogradiško glazbeno ljeto	36
Slika 14. Ljelje iz Gorjana	37
Slika 15. Slavonski kulen.....	39

SAŽETAK

Turistička ponuda Slavonije uvelike ovisi o kulturnoj ponudi ne samo gradova već i okolnih mjesta koji čine njezinu osnovnu. Kulturna baština Slavonije poznata je ne samo po njezinoj materijalnoj osnovi, već i nematerijalnoj kulturnoj baštini. To uključuje folklor, tradicionalne pjesme, plesove poput šokačkog kola te narodne nošnje koje odražavaju povijest i identitet regije. Atraktivnost ove baštine leži u njezinoj autentičnosti i očuvanju tradicionalnih običaja, što privlači turiste i ljubitelje kulture. Ono što Slavoniju razlikuje od ostatka turistički razvijene hrvatske obale, kao i drugih dijelova Hrvatske, jest njezina bogata povijest koja je ostavila vrlo važan utjecaj na njezino daljnje stvaralaštvo. Utjecaj različitih kultura i vladavina tijekom stoljeća vidljiv je u ostacima kulturno-povijesnih spomenika, ali i usmene predaje koja se i dan danas prenosi s koljena na koljeno.

Turistička atraktivnost nematerijalne kulturne baštine Slavonije i istraživanje kojom su dobiveni određeni podaci pokazuju da je ona neujednačena te da bi mogla i trebala imati puno veći utjecaj ne samo na ispitanike koji su djelom i potomci tog kraja, već i potencijalnih posjetitelja koji mogu posjetiti regiju. Kroz istraživanje su opisana razna rješenja kako bi se unaprijedila promocija Slavonije te iskoristio njezin maksimum. Spoj znanja, tradicije, kvalitete i iskustva najbolji su primjeri gdje se spoj svih gore navedenih vrijednosti može odraziti ne samo na turističku vrijednost ovog kraja, već i bolje životne uvjete domicilnog stanovništva.

Ključne riječi: nematerijalna kulturna baština, Slavonija, atraktivnost, kultura, tradicija

SUMMARY

The tourism offer of Slavonia heavily relies on the cultural offer not only of its cities but also of the surrounding areas that form its foundation. Slavonia's cultural heritage is well-known not only for its material aspects but also for its intangible cultural heritage. It includes folklore, traditional songs, dances like "Šokačko kolo", and folk costumes that reflect the history and identity of the region. Attraction of this heritage lies in its authenticity and preservation of traditional customs, which attract tourists and culture enthusiasts. What sets Slavonia apart from more touristically developed Croatian coast and other parts of Croatia is its rich history, which has significantly influenced its cultural development. The impact of various cultures and regimes over the centuries is evident in the remains of cultural and historical monuments, as well as in oral traditions that have still been passed down from generation to generation.

The tourism appeal of Slavonia's intangible cultural heritage, as well as a research that has provided certain data, show that it is uneven and that it could and should have much greater impact, not only on respondents who are partly descendants of the region but also on potential visitors who may visit the area. The research described various solutions to improve the promotion of Slavonia and maximize its potential. The combination of knowledge, tradition, quality, and experience is the best example of how the integration of all the above mentioned values can enhance not only the tourism value of this region but also the quality of life for the local population.

Keywords: intangible cultural heritage, Slavonia, attractiveness, culture, tradition

Pregledala: Valentina Raić, mag. educ. philol. angl. et. mag. educ. philol. croat.